

PAGINI ALESE

17/936

B.

SERIE
NOUĂ

N^o =

11-12

I. BUDAI DELEANU

ȚIGANIADA
SAU TABĂRA ȚIGANILOR

EDITIE ÎNGRIJITĂ DE
ION PILLAT

EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ”

Inu. A. 44.742

PAGINI ALESE

SERIE NOUĂ

No. 11-12

I. BUDAI DELEANU

TIGANIADA
SAU TABĂRA ȚIGANILOR

EDIȚIE ÎNGRIJITĂ

DE

ION PILLAT

EDITURA „CARTEA ROMĂNEASCĂ”, BUCUREȘTI

8177—985

ȚIGANIADA LUI I. BUDAI-DELEANU

Există opere, ca și ființe, menite să aibă un destin straniu. Scrisă pe la sfârșitul secolului al XVIII „Țiganiada” n’a fost tipărită decât pe vremea „Junimei” și a poeziilor lui Eminescu, atunci când formula literară pe care o reprezintă era depășită de mult și nu mai putea însemna cecece normal ar fi reprezentat publicată la începutul veacului trecut.

Ea a dormitat deci în paginile prăfoase ale „Buciumului românesc” încă douăzeci de ani, cu tot entuziasmul naiv al unui Aron Densușianu din „O muză cenușăreasă”, fără a trezi interes mai viu în conștiința literară a neamului românesc. Au trebuit să vină, cu un veac nou, preocupări noi de trecutul nostru literar și un gust mai temeinic pentru producțiile înaintașilor, ca rând pe rând cercetători de talia unui N. Iorga, Ovid Densușianu și G. Bogdan Duică să reușească a zugrăvi în lumina ei adevărată o operă poetică a cărei valoare și însemnătate nu pot fi exagerate și al cărei singur, dar decisiv cusur, a fost faptul că fiind manuscrisă n’a putut fi generatoare de influențe și de idei.

Astăzi chiar când avem mai multe ediții populare complete ale „Țiganiadei” și când sârguința D-lui G. Cardaș ne-a dat o ediție critică a celui de-al doilea manuscris al poemei, versiune diferită de cea publicată de Teodor Codrescu — dacă cunoștințele noastre despre „Țiganiada” și viața autorului ei, s’au înmulțit, cred că nu mă înșel mult spunând că numărul cititorilor n’a sporit în aceeași măsură. Faptul să nu ne mire, căci citirea „in-extenso” a miilor de versuri ale poemei întregi, nu e lucru tocmai ușor. Cititorul neprevenit riscă,

aşa cum se întâmplă cu unii vizitatori de muzee lipsiți de călăuză sau de cunoștințele necesare, să treacă nepăsător pe lângă cele mai frumoase paginii, obosit de lungimile altora și încurcat oarecum de desfășurarea complicată a unor acțiuni paralele, destul de greu de urmărit. Și e păcat ! Căci nu există în toată literatura română — îndrăsnesc s'o spun — o operă poetică de o atare mărimă în concepție și de o astfel de putere în realizarea ei, ținând bine înțeles seama de greutatea și de cerințele genului literar și a epocii căreia aparține.

De aceea ediția noastră diferă fundamental de celelalte. Nu am voit o ediție completă, ci o *ediție reprezentativă* a „Țiganiadei”; am renunțat bucuros la cantitate ca să căutăm în schimb *calitatea* textului; am urmărit înainte de orice să dăm cititorului modern posibilitatea să guste așa cum trebuie opera lui Budai-Deleanu, în *paginile ei cele mai frumoase și mai pregnante*. Dar ca bucățile acestea să nu apară fragmentare și spre a ușura cititorului integrarea lor în ansamblul operei precum și analiza acesteia, nu ne-am sfiit să facem un rezumat minuțios și foarte complet al întregii poeme. Apoi spre a permite cititorului, dornic de inițieri mai substanțiale, să se documenteze, am reprodus părerile autorizate ale Criticei și ale Istoriei literare, precum și „Prologul” și „Epistolia închinătoare” atât de interesante, ale autorului.

Cu „Țiganiada” I. Budai-Deleanu și-a propus să creeze pentru limba română un gen nou poetic și, totodată, un model literar. Acest ardelean, scotit la Viena și trăit într'un mediu cultural deosebit, cunoscător adânc el însuși al literaturilor clasice și al capodoperilor literare germane, italiene și chiar franceze — fenomen mai rar la ardelenii de atunci — a încercat să ne dea o mare poemă eroico-comică „vrând a forma și a introduce un gust nou

de poezie românească... să se învețe tinerii, cei de limbă iubitori, a cerca și cele mai rădicate și mai ascunse desigur a Parnasului, unde locuiesc mușele lui Omer și a lui Virgil!", căutând să facă pentru limba noastră „aceeaș poezie, mai rădăcată și subțire cum se află la alte neamuri”.

Pentru o astfel de întreprindere: făurirea însăși a temelii literaturii noastre viitoare, Budai-Deleanu — în sărăcia cumplită a poeziei noastre de atunci (să nu uităm că suntem pe la 1800!) — a săvârșit o adevărată minune: nu numai de intenții, dar și de realizări. Cu o intuiție genială el a înțeles că dezvoltarea poeziei române trebuia să pornească dela două izvoare armonios îmbinate într'un tot original: dela isvorul strein clasic și dela isvorul autohton popular. Una din aceste influențe este epepeea clasică greco-latină (în special *Batracomiomahia* a lui Homer, Virgil și Ovid), cu marii ei urmași din Renașterea italiană: Tasso și Ariosto — sau chiar de mai târziu: Tassoni (*La secchia rapita*) și Voltaire (*La Pucelle d'Orleans*) ca să nu pomenim de contemporanii poetului nostru, dela Viena: un abate Casti (*Gli animali parlanti*) sau un Aloys Blumauer și *Eneida* sa; la care trebuie să adăogăm: pe Boccaccio și povestitorii florentini (vezi: „Satana în mănăstire”) pe Milton din *Paradisul pierdut* (vezi „Satana răsvrătitul”) și pe Cervantes din *Don Quihote* (vezi tot episodul cu Becicherec Iștoc din „Țiganiada” și tot poemul *Trei Viteji*). Cealaltă influență, de o egală importanță, deși pusă mai puțin în relief de Budai Deleanu și de comentatorii sei, se arată a fi folklorul și poezia noastră populară (vezi de pildă fragmentul pe care l-am intitulat „o zicală”).

Dar Budai-Deleanu n'a știut numai în jurul unui subiect original și de un comic autohton: Țigani și pășaniile lor, să contopească definitiv

formele și modelele literare, venite din afară, cu seva cântecului nostru băstinaș — ci a mai reușit o sinteză și mai grea: a desăvârșit o operă clasică prin mijloacele unui realist. El a dat astfel „Țiganiadei” viața, culoarea și savoarea care lipsesc din epopeele edulcorate ale unui Voltaire sau ale unui Tassoni, ca să nu mai vorbim de Casti sau de Blumauer — regăsind, bineînțeles păstrând toate proporțiile, ceva din puterea și din simplitatea homerică. O pildă ar putea fi: „defilarea cetelor țigănești” sau „moartea lui Tandaler”.

Realismul popular al limbei întrebuințate de poet; justetea caracterizărilor diferitelor tipuri întâlnite în timpul acțiunii; complexitatea și paralelismul acestei acțiuni, de fapt tripartită și perfect echilibrată (vezi analiza poemei); îmbinarea de umor omenesc, de satiră socială și națională (vezi satirizarea călugărilor sau a nemeșului ungar Becicherec, despre care autorul spune: „cei din țeara noastră muntenească puțin vor înțelege, iar Ardelenii, pentru care se vede a fi scrisă, vor înțelege foarte bine”); prisosul autentic de viață ce pulsează în tot poemul, transformându-l adesea, peste epoca de conveniune a lui Vlad Țepeș, într-o necruțătoare înfățișare și biciuire a oamenilor și a moravurilor contemporane din epoca fanariotă a Principatelor (vezi în special „chieful boieresc” și apoi tot pamfletul grozav contra claselor diriguitoare de pe vremea, dela pag. 76—78) — totul face din „Țiganiada” o lectură pasionantă pentru un cititor prevenit și îi dă totodată adâncul regret că opera lui Budai-Deleanu — ca și a lui Dimitrie Cantemir de altminteri — n’a putut îndruma așa cum s’ar fi cuvenit, poate aproape cu un veac mai de vreme, literatura noastră pe adevăratele ei căi clasice și românești.

NOTIȚĂ BIOGRAFICĂ ȘI BIBLIOGRAFICĂ

Ion Budai-Deleanu s'a născut la Cigmău, lângă Murăș, (Jud. Huneidoara) probabil pe la 1760. Fiu de preot, a fost destinat carierei preoțești. A studiat teologia la Blaj și Viena. După terminarea studiilor ocupă funcția de psalt la Biserica Sfintei Barbara din centrul Vienei, biserică înzestrată cu o bogată bibliotecă pe care poetul o utilizează cu folos.

Era pe vremea împăratului Iosif II, monarc luminat și liberal, cu idei foarte înaintate pentru epocă, și care adunase în jurul curții de la Viena un cerc de literați ce număra pe poetul italian Metastasio, abatele Casti și alții. Tot la Viena a cunoscut și operele, atunci la modă, ale poetului Aloys Blumauer. După propria mărturisire din prefața „lexiconului românesc-nemțesc” el se afla la Viena pe la 1782—83 și a stat acolo vre-o 5—6 ani. „Iosefinist” liberal ca și Petru Maior, ca și G. Șincal, reîntors în Ardeal, la Blaj, nu se hirotonisi preot, nici nu putu rămâne în țară, din cauza neînțelegerilor avute cu arhiepiscopul și reacționarul episcop unit Bob. Budai-Deleanu fu nevoit să fugă și să se înstreineze ca să nu fie „în sâmbură”, cu „nevrednicii de nume românesc ce s'au încuibat la Blaj... și prodese binele de obște a poporului făcându-se organ vrăjmașilor spre avilirea lui” cum o spune într-o scrisoare către P. Maior. Părăsind Blajul, pleacă în Galiția, unde îl găsim mai întâi secretar de tribunal provincial și apoi „chesaro-crălesc sfetnic” la Lemberg (Liov) pe lângă tribunalul Galiției, de care depindea pe atunci și Bucovina.

Acolo, în Galiția a rămas până la moarte. Data morții sale ca și a nașterii e controversată. D-l Prof. Ovid Densusianu o fixează pe la 1830 — D-l G. Cardaș, în documentata introducere la noua ediție a „Țiganiadei” publicată de dânsul, indică însă data mai precisă de 24 August 1820, adăugând: „A dus o viață de neplăceri materiale și deci a muncit tot timpul cu o râvnă vrednică de imitat, n'a avut parte să-și vadă un volum tipărit. Opera lui este foarte vastă și variată: Novator în poezie, în gramatică și în alte opere de filologie, el este primul, sub îndemnul căruia apare cea dintâiu revistă românească”.

Manuscrisele lui Ion Budai-Deleanu, rămase după moarte ginereului său, Ludovic Lewandowski, au trecut în 1868 în mâinile lui Asachi la Iași și pe urmă în biblioteca Muzeului din București, de unde au ajuns în păstrarea Academiei Române. Ele sunt numeroase și diferite. Lucrările sale filologice, ca de exemplu *Temeiurile gramaticii românești* și *Dascălul românesc pentru temeiu-rile gramaticii românești* sau prefacerea lor în latinește și vasta sa operă lexicografică, în care Budai-Deleanu susține alături

de școala ardeleană latinitatea limbei noastre, ca și lucrările sale istorice și etnografice: *De originibus populorum Transylvaniae*; *Scurte observațiuni asupra Bucovinei* (tradusă din limba germană și publicată de G. Bogdan-Duică în *Gazeta Bucovinei*, în 1894 și altele, nu mai oferă astăzi interesul pe care l-ar fi avut tipărite de autor fiind el în viață.

Opera literară cuprinde în manuscris două versiuni a *Țiganiadei* și poemul fragmentar *Trei Viteji*. Necunoscută pe tot timpul vieții autorului, *Țiganiada* n'a ieșit la iveală decât mult mai târziu, în 1877, când Teodor Codrescu tipărește pentru întâia oară prima redacție a poemei, după ce publicase în 1875: „Prologul,, și „*Epistolia închinătoare*”, în anul I și II al revistei *Buciumul Românesc* din Iași. Această ediție a servit de bază celor viitoare, anume ediția Virgil Oniț: *Țiganiada sau Alexandria țigănească*, (Brașov, Editura Librăriei Ciurecu, 1900): „din nou scoasă și pe înțeles întocmită de V. O.” și al cărui text suferă numeroase schimbări și omisiuni față de original; ediția „Bibliotecei pentru toți” (Gh. Adamescu) · editia „Cartea noastră”, cu o introducere luminoasă de G. Bogdan-Duică, publicată în Sibiu, la 1930, care ca text reproduce însă ediția Oniț. În 1925, D-l G. Cardaș a publicat în „editura Casei Școalelor” pentru întâia oară *Țiganiada* în a doua versiune, lipsită de episodul lui Becicherec Iștoc, dar în schimb mai unitară ca acțiune și mai dezvoltată. În sfârșit patru cântece scrise din *Trei Viteji* cu subtitlul: *Poem satiric* (o adaptare a lui *Don Quihote* de Cervantes, care nu este decât dezvoltarea episodului lui Becicherec Iștoc, din *Țiganiada*, prima versiune; episod scos de autor în versiunea a doua a poemei) a fost publicată abia după 1925, în „Biblioteca Universală” No. 154—155, ed. „Ancora” cu o prefață de Em. C. Grigoraș. Cine va dori să cunoască mai bine *Țiganiada* și viața autorului ei va putea consulta cu folos pe lângă *Introducerea* citată a lui G. Bogdan Duică și documentatul său studiu publicat întâi în „Convorbiri Literare”: *Despre Țiganiada lui Budai-Deleanu: Partea I. Înrađiririle germane, Buc. 1902*; studiul introductiv al d-lui G. Cardaș la ediția nouă a *Țiganiadei*; iar în ce privește influențele italiene, lucrarea D-lui Prof. R. Ortiz: *Per la Storia della cultura Italiana in Rumania* Buc. 1916; precum și lucrările și studiile D-lor Profesori N. Iorga, Ovid Densusianu și Mihail Dragomirescu. Cel dintăiu care a analizat și a pus în lumină poema lui Budai Deleanu a fost Aron Densusianu, în 1887, într'un studiu critic intitulat: *O muză cenușăreasă*.

În ediția de față am urmat pentru citatele din *Țiganiada*, ca mai cunoscută și mai interesantă, versiunea Codrescu; pentru *Prolog* și *Epistolia închinătoare* însă, m'am luat după textul mai complet al ediției Cardaș, adăogându-i, la locul lor cu litere italice, pasagiile caracteristice din prima versiune care nu se află de cât în paginile *Buciumului Românesc* (Anul I, 1875),

CĂTEVA PĂRERI DESPRE ȚIGANIADA

N. Iorga : „Budai Deleanu, cel mai viguros dintre poeții ardeleni.... își propusese a deschide prin *Țiganiada* sa o cale nouă poeziei românești și se simția în stare a îndeplini acest rol de promotor prin cunoștințele sale literare și prin puterea poetică ce-și simția. El desprețuiește poezia ușoară, poezia de ocazie, gluma sau complimentul rimat, povestea pentru popor, traducerea. Nu va da deci „cântări de uliță, de crăsmă și țărănești”, lungi psalmodii ca ale lui Vasile Aron, nimicuri strălucitoare, fără consistența pe care o dă o formă clasică, precum erau ale liricilor din principate. Ambiția sa se ridică mai sus.... Va întrebuița deci forme poetice necunoscute înainte de dânsul, va stabili împărțiri clasice, va introduce tipurile, acțiunea tradițională, podoaabele, vestmântul antic al epopeii eroi-comice.... Multe din glumele poetului nu țintesc numai la defecte generale ale omenirii, ci la anumite neajunsuri sau nedreptăți care se întâlnesc în timpul său și de care neamul său suferă. Ne-a supso de altminterlea el însuși în Prefață.... E de mirare la acest Ardelean, născut în părți unde nu se vorbește o limbă curată, caracterul general, lipsit de particularități dialectale, al scrierii sale.

(*Istoria Literaturii Române în Secolul al XVIII*, Vol. II, 1901).

Ovid Densusianu : „Caracterizările bine prinse, redată în linii vii, arată spirit remarcabil de observație și pricepere în alegerea expresiilor care fixează figurile și situațiile. În tot poemul său Budai Deleanu dă dovada că era un adânc cunoscător al omenilor și impresiile pe care le culegea din stările de la noi știa să le transforme în valori literare. Pe lângă însușiri firești se vede și cultura de scriitor câștigată prin adâncirea operelor clasice, așa că avem o pildă concretă de ce ar fi putut îmbogăți literatura noastră dacă mișcarea inaugurată de latiniști ar fi fost lăsată să se dezvolte în toată amplitudinea ei și ar fi fost condusă de înalte preocupări literare.

La Budai Deleanu găsim însă și altceva ce-i dă o notă de superioritate față de alți scriitori din vremea lui. Dânsul nu a rămas strein nici de ce era al nostru exprimat în literatura populară — adevărata literatură de acest fel, nu prelungirile ei sârbede ori parodiile. De mai multe ori îl vedem amintind „cântecele, basnele țărănești” din care spunea că a luat unele elemente. Inspirația clasică întâlnindu-se cu ce era al nostru, ieșit din sufletul poporului, și contopindu-se într'un tot fără să facă impresia de ceva artificial — iată o noutate la care nici un alt scriitor de al noștri nu se gândise până la Budai Deleanu.

Și — callitate tot așa de remarcabilă a acestul poet multă vreme nesocotit — limba în care și-a scris el poemul e plină de vigoare, expresivă, bogată, turnată se vede din grija de a nu rămânea la ce e prea obișnuit, prea fără relief. Chiar în întocmirea versurilor, pe care spune că le-a alcătuit „după gustul italiene”, Budai Deleanu arată de obicei o îndemânare ce surprinde în lipsa, acum o sută de ani, a unei tradiții literare în această direcțiune. (*Literatura Română Modernă*, Vol. I, 1920 — curs predat în anii 1900—1901).

G. Bogdan-Duică : „Ideia de-a transpune satira sa și comicul său într'un mediu vrednic s'o poarte, este de aceeași origine populară. Se știe satira despre Țiganii cari și-au zidit biserică din caș etc...., și cum, de foame, s'au grăbit să și-o mănânce. La Budai Țiganii zidesc un stat se ceartă pentru felul de a-l întocmi și-și mănâncă statul, adică și-l dăruie. O idee populară pur comică deveni la el serioasă-satirică... Față de astfel de întâmplări și figuri, Budai avu nevoie de un erou, căruia să-i atribue, prin contrast, toate însușirile de laudă ce nu le putea intrupa în Țiganii săi... Deci Tepeș este eroul, lași comici sunt Țiganii; de-aici răsări și subtitlul operii: poemă *erol-comică*.”

Ca fel de poet Budai este un *realist*. El descrie precis, clar și concentrat toate întâmplările și figurile ce-i trec prin minte, care-i pleură în condei. Bine-i să însemnez și că el își dă seama de această forță a sa. El zice de pildă: „Aici se vede *ca tipărită* firea Țiganilor”... De aceea și în dialoguri vorbele spuse în gura persoanelor sunt potrivite cu firea lor. „Caută a lua aminte că poetul, în voroava sa de obște, se ține *pretulindene* de chipul vorbeii de obște și întrebuintează *cuvinte obștite între țărani*”. Într'adevăr așa este: *I. Budai-Deleanu a voit și a reușit să desvoalte o limbă literară întemeiată pe stilul popular, din care, din când în când, a rupt vorbe de un arhaism și interesant și tăios*”. (*Introducere la „Țiganiada”*, 1930).

Mihail Dragomirescu : „Este incontestabil, pentru oricine pipăie lucrurile mai de aproape, că *Budai-Deleanu* — cu toate imperfecțiunile formale inerente unei limbi care până la dânsul nu avea un stil poetic cult — a dat literaturii universale cea mai *poetică* — și deci cea mai isbutită din punctul de vedere al fondului — epopee eroico-comică, *Țiganiada*. Cu toată perfecțiunea lor formală, nici „*Batracomiomahia*”, omerică, nici „*Secchia rapita*” a lui *Tassoni*, nici „*Le lutrin*” a lui *Boileau*, nici chiar „*Reineke Fuchs*” a lui *Goethe*, ne cum ireverențioasa „*La Pucelle*” a lui *Voltaire*, nu i se pot opune din punctul de vedere al complexității adâncimii și adevărului concepției, și mai cu seamă al puterii de caracterizare comică. Toate influențele streine ce întâlnim în această poemă (ca și cele din literatura poporană) sunt elemente secundare și admirabil topite în concepția originală a poetului nostru. (*Intre Literatura Cultă și cea Poporană*, „*Flacăra*” No. 8, Anul VII, 1922).

TITLUL ȘI SUBIECTUL ȚIGANIADEI

Țiganiada sau tabăra țiganilor. — Poemation eroi-comico-satiric, alcătuit în douăsprezece cântece, de Leonachi Diancu*). Imbogătit cu multe însemnări și luări aminte critice, filosofice, istorice, filologice și gramatece, de către Mitru Perea**) ș'alții mai mulți, în anul 1800.

SUBIECTUL POEMEI

Țiganiada ne înfățișează o poemă eroi-comică, în care se descrie o expediție a Țiganilor, organizați în oaste aparte de către Vlad Țepeș, Domnul Munteniei, în contra Turcilor năvălitori ai Sultanului Mohamed.

Răsboiului dus de către Voevodul român și expediției țigănești se adaugă două acțiuni secundare împletite dibaci cu acțiunea principală. Anume: deoparte lupta Sfinților, veniți întru ajutorul creștinilor, împotriva Dracilor cu Satana în frunte, care sprijină pe păgâni; iar pe de alta episodul nemeșului ungar Becicherec Iștoc din Uram Haza, pornit călare pe mârtoaga Ducipal și urmat de sluga sa credincioasă, Haicu (frătuțul Bucur), în căutarea iubitei Anghelina răpită — crede el — de

*) Anagrama lui Ion Deleanu.

**) Anagrama lui Petre Malur.

smei, episod care reamintește mult romanul celebru al lui Cervantes, cu Don Quihote, călare pe Rosinanta și urmat de fidelul său scutier Sancho Pansa, pornit să desrobească pe Dulcineea.

După felurite peripeții unele eroice : luptele lui Țepeș și a Românilor cu Turcii, altele hazlii : pățaniile Țiganilor fricoși și neroziile nemeșului fudul, cele trei acțiuni se rezolvă prin isbânda lui Țepeș și a Sfinților asupra Turcilor și a Dracilor; prin incapacitatea Țiganilor, scăpați de unele încercări la care le supune Vlad-Țepeș de a-și întocmi un stat, așa cum îi îndeamnă Satana, căci se ceartă și se bat pentru alegerea căpeteniei lor; și în sfârșit prin reîntoarcerea la el acasă — ca Don Quihote — a lui Becicherec Iștoc după ce dă peste Țigani, e în primejdie de moarte, scapă și află că Anghelina a murit.

Dacă mai pomenim și de romanul de iubire a tânărului țigan Parpangel pentru Romica, de ispitele Satanei, care nu se dă în lături să ia și chip de muiere numai ca să îndemne la păcat o întreagă mânăstire de călugări, de eroismul boierului român Arginteanu, de vitejia lui Tandaler Țiganul, de atâtea figuri bine reliefate — ne putem da seamă de bogăția de motive și de acțiune ale acestei poeme, unice în literatura română.

REZUMATUL ȚIGANIADEI

Cântul I.

1. Urmând marile modele clasice, autorul invocă Muza care a inspirat lui Homer „Batrachomachia” și expune pe scurt planul poemului proiectat.

2. Constantinopolul a căzut pe mâna Turcilor. Profitând de desbinarea creștinilor, păgânii își îndreaptă gândul de cucerire spre Țara Românească.

3. Vlad Țepeș, pe atunci Domnul Țării și „vrednic un erou ca să se chieме”, stă dușmanilor împotriva.

4. Sultanul Mohamed al II-lea, pornește cu gloate păgâne nenumărate, dar Țepeș nu se înfricoșează.

5. Vlad se gândește ce să facă spre a împiedica pe Țigani — mulți pe atunci — ca să nu-i fie lui spre pagubă, iar Turcilor spre ajutor, spioni și călăuze.

6. Vlad-Vodă dă poruncă să se strângă toți Țigani la un loc. Oastea lor se adună nu departe de Cetatea Neagră, între Alba și Flămânda. Autorul descrie aici, în stil homeric și pe larg, defilarea în fața lui Țepeș a cetelor țigănești în frunte cu căpeteniile lor.

7. Domnul muntean vorbește Țiganilor, le spune că le-a dat loc de așezare la Spăteni, între Bărbătești și Inimoasa. Apoi îi îndeamnă, dacă îi atacă pe drum Turcii, să se împotrivescă bărbătește. Le dă de-ale mâncării și de-ale băuturii „ca mai dragi armele să le fie”.

8. Țigani mulțumesc Domnului pentru daruri, dar îi cer — arătându-și dela început vitejia — oameni de pază împotriva dușmanilor. Țepeș le dă să-i apere la nevoie călăreți din garda domnească.

9. Vlad bate pe Turci, intrați în țară, făcând golul în jurul lor și lovindu-i pe rând. Mohamed găsește Târgoviștea pustie și se oprește acolo.

Cântul II.

1. Autorul, părăsind acțiunea principală și satira Țiganilor, ni-l înfățișează, cu scopul de a ridiculiza fudulia neroadă a nobililor unguri din Ardeal, pe Becicherec Iștoc, nemeș din Uram Haza, dar de neam țigănesc. (O localizare ardelenescă a lui Don Quihote).

2. Cititul îl zăpăcește pe Becicherec, care nu mai visează decât fete de împărat și Ilene Cosânzene și care cade în grea melancolie la gândul că Angheлина, fosta lui ibovnică din junie, a fost furată de smei.

3. Becicherec Iștoc se gătește să plece la luptă împotriva smeiilor, din a căror ghiară vrea să și scape iubita. Autorul descrie — urmând pilda lui Cervantes — cum nemeșul îmbracă o cămașe veche de zale, „în loc de coif, chivără mițoasă”, și cum se înarmează cu o sabie ruginită găsită în pod, cu un scut și cu o sulită.

4. Sluga lui Iștoc, „Bucur Frățuț se chiamă”, se miră de nebunia ce i-a cuprins stăpânul. Încearcă să-l înduplece să nu plece, dar asta îl aprinde și mai tare pe Iștoc, care înfuriat, vrea atunci să și înjunghie „învârtind sabia goală”, sluga spăimântată.

5. Iștoc și Frățuț o pornesc la drum. Nemeșul călare pe „un armăsar bătrân, șoreciu, cui și coama-i picase și anevoe putea roade fân”, botezat în amintirea Alexandriei : Ducipal ; sluga pe o iapă sură, care „abia se clătea de slăbană”.

6. Revenind la Țigani, autorul ne povestește cum oastea lor, înaintând spre Spăteni, n'are nici un spor la drum, fiecare silindu-se să rămână în urmă lângă carele încărcate cu bucatele dăruite de Vlad. Flămânzii nu se mișcau de foame, sătunii, de prea multă mâncare. Văzând acest lucru bătrânul și înțeleptul Drăghici, „strigă să se adune toți Voivozii și fețele bătrâne”, la cortul lui.

7. Adunându-se sfatul oștirii țigănești, moș Drăghici îi amenință că „dacă nu împlinesc voia Măriei sale” și tot „umblă dormind”, Tepeș îi va tăia. Căldărarul Ghioldan propune și toți îi țin partea, să meargă o solie la Vodă, să-l roage să nu fie decât o milă, până la Spăteni ; „să le deie

slobozie dă a face tot trei hodini odată". Drăghici aşează carele cu mâncare înainte şi astfel, ca să se ţie de ele, Țiganii își iuțesc pașii.

8. Solia merge la Vodă și acesta le împlinește rugămintea.

Cântul III.

1. Credincios tradiției epice, autorul, introducând supranaturalul, ne arată cum Urgia — zâna răutăților — înfuriindu-se pe Țiganii înarmați, pogoară la Iad, „pe aripi de volburi cu furtună” să ceară ajutorul Satanei, ca nu cumva Domnul creștin alături de oastea țigănească să nu înfrângă pe Turci. „Unde-ți va fi slava și mărimea că ai scornit legea mahometană?” îi spune ea ca să-l întărite.

2. Necuratul — după îndemnul Urgiei — iese din Iad, învelit într'o păclă întunecată, scăpând astfel nevăzut de straja Sfântului Ilie și a cetelor îngerești. Se urcă în văzduh de unde vede „de la Ochean și până în Tătărime” și de unde cercetează tot ce se petrece în Muntenia și în tabăra „Faraone-nilor” ajunsă aproape de Spăteni.

3. În vreme ce Țiganii se odihnesc și se sfătuiesc de luptă, Satana, schimbat în corb, lui Guliman „să cufuri în barbă” și pieri apoi croncănind. Bătrânul Drăghici vede în această întâmplare semn rău și proorocește nenorocire.

4. Zăgan ursarul aduce vestea că Romica „ha frumoasă”, fata lui Răzvan, a fost răpită. Urmează o zarvă mare între Țigani. Tânărul Parpangel, care „pe ascuns o încredințasă și tocma într'acea zi cununie și fără de popă era să fie” se ia la ceartă și la bătaie cu Tandaler ce pretindea că a fugit cu vre-un „țângău, pentru care dor va hi simțit și libovie”.

5. Romica a fost răpită din tabără de Satana, care, cu scopul de a zădărnici drumul Țiganilor și a-i încăiera unii cu alții, o ascunsese într'un codru fermecat din împrejurimi, unde copila se trezi într'un palat mândru și poleit. Parpangel în stihuri mișcătoare își plânge iubita și de durere e gata să-și curme singur zilele. Frânt de jale adoarme, dar a doua zi dimineța se trezește fericit cu Romica în brațe. Cu putere drăcească, Satana, ca să-l mângâe, îl adusese în „polata” din codrul fermecat.

Cântul IV.

1. Față de amestecul Satanii, Sfinții hotărâse ca să nu piară Țara Românească și oastea creștină, să-i ajute. Sân-Medru „pe iapa sa brează” și Sân-Gheorghe pe murgul său pornesc înarmați la îndemnul lui Sân-Nicoară. Pașnicul Sân-Spiridon îi urmează călare pe „asina lui Valaam”, hărăzită cu grai omenesc „drept către Munteneasca Țară”.

2. Mama lui Parpangel, vrăjitoarea Brândușa, pleacă să-și caute fiul, despre care a aflat de la Draci că se găsește cu Romica.

3. Iar turburare în tabăra țigănească, unde Satana se ivește — în chip de călugăr de data aceasta — și vrea să-i amăgească pe Țigani. Pe când ei se ceartă dacă se cuvine să pornească înainte spre Spăteni sau să aștepte știri despre Romica, „netezindu-și barba lungă”, pseudo-călugărul îi povățuește să stea locului căci în curând „nici un Muntean nu va fi în țară”. La aceste cuvinte, se aude tunetul lui Sfântu Ilie „dintr'un alb nor”. Satana dispăre. Ingerii „cu săbii de pară... și multă artilerie cerească” dar și cu „Evangelii sfinte”, purced fără zăbavă la bătălie.

4. „Dracu nu doarme!” Prin farmecele Necuratului Parpangel se vede „pe divan de mătase” cu Romica în brațe și o îndrăgește. Fata „s’apără ca și când nu i-ar fi voia și apărându-se îl strânge la sine”. „(Mai nu vrea și mai se lasă” a lui Eminescu). Dar Sfântul Spiridon zărind de sus perechea necununată, face semnul crucii de-asupra palatului drăcesc și îl schimbă în baltă plină de broaște, în care se trezește Parpangel amuțit de spaimă, pe când Romica e dusă de asina Sfântului într-o mănăstire.

5. Sfântul Spiridon — patronul Munteniei — se arată lui Vlad Vodă pe când ținea divan cu boierii săi și îi îmbărbătează spunându-le că lor va fi isbândă.

6. Autorul revine la Becicherec, care se consultă cu Haicu ce drum să ia cel oblu și lesnicios, sau cel strâmt și greu, ca să ajungă mai repede la „Zănele frumoase”. Sfătuit de Frățuțu, (care se visează tot acasă), pornește pe drumul larg ca un adevărat Don Quihote, tăcut, „cu fruntea nălțată și cu o mână pe șold, voinicește”.

Cântul V.

1. Isprăvile lui Becicherec Iștoc nu sfârșesc aici. Ajuns într’un loc sălbatic cu „stânci agrămădite și colțuroase” i se năzare, în dorul său de a-și arăta vitejia, că un copac răsturnat pe care șade o mătă cu ochi scânteietori, e un balaur. Se repede la el — cu toată împotrivirea slugei sale — cu sulița întinsă, dar nemeșul nerod „căzu cât e de lung peste nește lemne putrede”. Când se ridică Becicherec nu mai vede niciun balaur, ci numai o ciobăniță, cățărata de teama lui pe vârful unei stânci și pe care o ia drept zână. Nemeșul o roagă deci într’un lung și înflorit discurs să-i spună unde

se găsește Anghelina „frumoasă — o zână! — ca tine”. Chipul lui Don Quihote ne stăruie și aici mereu în minte.

2. După ce își vine în fire din spaima ce a tras, Haicu amenință cu răsbunarea stăpânului său pe zâna închipuită dacă nu le va da ajutor.

3. Pe când, de la aceste vorbe, Becicherec și Haicu pornesc la ceartă, păcurărița isteată, „pri-cepu în ce le stă nebunia” și-i spuse că le poate da vești despre Anghelina, care se află în viață și sănătoasă într’o sfântă mănăstire. Cearta între nemeș și slugă nu contenește însă. Haicu vrea să-și părăsească stăpânul. După amenințări și vorbe bune, Frățuțu se înduplecă însă și rămâne cu Iștoc mai departe.

4. Reluând firul întrerupt al poveștii, autorul ne spune întâlnirea bietului Parpangel, trezit din visul său drăcesc, cu voinicul boier român Arghinteanu, bine înarmat și călare pe un armăsar focos, „viteazul de care oastea turcească tremura toată”. Boier Arghinteanu, adevărat *cavaler rătăcitor* asemenea lui *Rolando furioso* a lui Ariosto, pornit singur să lupte cu păgânii, și nebiruit încă de nimeni, e amăgit de Satana în codrul fermecat, unde ajunge urmărind zadarnic doi Turci care „gonesc o copilă care-l ruga de ajutor și milă”.

5. Aici în codrul fermecat se află o fântână vrăjită cu două izvoare osebite: unul cu apă dulce, altul cu apă sălcie. Cel de pe mâna dreaptă „face dintr’un iepure fricos leu neînving și viteaz inimos”. Cel de pe mâna stângă, „face mintea tâmpă și nătângă, iar toată firea trândă și moale”. Printr’o întâmplare hazlie eroul viteaz bea din apa rea, „lasă calul, armele desbracă” și fuge să se ascundă de groază în codru; iar țiganul ticălos bând din isvorul cu putere se schimbă în aprig voinic, îmbracă armele boierului „apoi văzându-se călare, nici de-o oaste ’ntreagă frică n’are”.

Cântul VI.

Suntem iar la Inimoasa, în tabăra Țiganilor, care se sfătuiesc de trebuie să pornească mai departe, sau să stea pe loc. Drăghici îi îndeamnă să porceadă, Neagul însă le spune să rămâie „până când nu ne urnește o silă”, căci pot păzi și astfel „porunca domnească”.

2. Țiganii ascultă pe Neagu și rămân locului. Ei se chibzuiesc cum să se bată la nevoie cu Turcii.

3. S'aude de odată că vin Turcii. Țiganii o iau vitejește la fugă și „caută numai la tufă deasă”. Nu erau însă Turcii, ci Țepeș-Vodă cu oștenii lui, care, îmbrăcați turcește, voiau să iscodească tabăra dușmană și din greșală dase peste țigani. Aceștia „grămadă ca oile blânde prin ocoale”, când simt lupul și tremurând de spaimă trimet într-o întâmpinarea așa zișilor Turci pe Neicu cu solie de pace.

4. Neicu roagă pe „domnii Turci” să le fie milă de săraca țigănie, care n'a luat armele de cât de nevoie — Vina e a lui Vlad-Vodă. „Vița țigănească cu toată lumea vrea să hie în pace și zău ! că bătaia nu-i place”. Supărat la început, Țepeș dă poruncă „să bucine de luptă” dar văzând spaima și tânguirea Țiganilor și auzind cuvintele solului lor „nu mai poate să se ție ca să nu zâmbească”.

5. Vlad-Vodă iartă de data aceasta pe Țigani, care văd că au fost păcăliți de Români. Neicu însă prinde acum curaj. „De-am fi priceput noi, cum că nu sunteți Turci : doară și moarte se întâmplă”. Vodă râse și „nici nu se mai dede în vorbe cu dânșii” ci își văzu de drum. Episodul acesta în care e ridiculizată cu duh vitejia țigănească e plin de un umor încântător.

6. Parpangel pe vremea aceea, îmbrăcat acum „în haine bune și arme viteze”, rătacea prin codru.

Rupând, în treacăt, o ramură dintr'un tufar, vede mirat că picură sânge din ea și un glas îi spune să se oprească pentru că acolo zace îngropată Romica pe care o căuta. Răpită de Boroșmândru, fusese apoi prinsă de Turci și chinuită de ei până la moarte. Scos din minți, înebunit de durere, Parpangel „strângând calul în călcâi, aleargă încoace și încoala”, luându-se la luptă cu toate nălucile, nevăzând peste tot de cât „Turci armați ce vor să răpească pe Romica, Elena Țigănească”. Episodul amintește pe „Orlando Furioso” al lui Ariosto.

7. Povestea ne readuce la pășuniile lui Becicherec și ale lui Haicu, care „lângezit de foame și de sete” își oprește Surana, se trânteste pe iarbă și plângându-și zilele, nu mai vrea cu nici un chip să-și urmeze stăpânul. Becicherec îl îmbărbătează „cu niște plăcinte din desagă” și o ploscă mare de rachiu. Impăcat Frătuțul pomește de balaur și iar începe cearta dintre ei.

Cântul VII.

1. Becicherec și cu Haicu se sfădesc acum pe nemeșia unuia și pe iobăgia celuilalt — prilej bun pentru autor să facă procesul nobilimii maghiare și nejustificatelor sale pretențiuni față de iobagii români din Ardeal — totul pe un ton de glumă, dar usturătoare. Pe când se ceartă ei, năvălește călare și cu sabia în mână Parpangel. În nebunia lui îi ia drept răpitorii Romicei și dintr'o lovitură sdravănă crapă în două chivăra lănoasă și rănește pe Becicherec la cap. Haicu sare în ajutorul stăpânului, și îl scapă de furia lui Parpangel, pe care nemeșul îl ia drept un smeu groasnic. Ca să răsplătească vitejia Frătuțului, — ca și Don Quihote îmbrăcând cu arme de cavaler pe scutierul său

Sancho Pansa — Becicherec îl face din iobag, fecior de curte. Apoi împăcați iau împreună drumul înainte care-i duce în preajma taberei țigănești.

2. Țiganii — deabia venindu-și în fire din zăpăceala în care-i vârăse Vlad-Vodă — se simt acuma după primejdie, plini de ifos războinic. Tocmai atunci se pomenesc cu Turcii adevărați „tocmai în față”.

3. Țiganii, socotind că-i tot Vlad cu oștirea sa îmbrăcată turcește, care vrea să-i cerce și „să-și mai facă o șagă” cu dânșii, dau năvală asupra Păgânilor. Avangarda turcească comandată de Omar, văzând atâta gloată și pe deasupra și pe Parpangel, din întâmplare pribeag pe-acolo, și îmbrăcat ca viteazul Arghineanu, îndată bat în retragere spre grosul armatei.

4. Intre timp Becicherec și Haicu dau și ei de tabăra Țiganilor, unde sunt în primejdie să fie bătuți. Cuvintele viclene ale slugii, îi scapă însă și Țiganii înfricoșați li se închină.

5. Norocul Țiganilor: tocmai când Omar cu toată ordia era să-i împresoare, Vlad Vodă cu ceata sa dă năvală fără veste, taie și spulberă pe Turci. Dar Țiganii închipuindu-și că Domnul își râde de ei și poate are gânduri ascunse să-i lase pe mâna Turcilor, se adună la sfat. După ce vorbesc Dragomir și Balaban, se ridică Tandaler să le spună că mai bine decât să stea în voia întâmplării, când lucrurile se pot schimba și Vodă Vlad poate să fie răpus de Turci, ar fi ca din oropșiți să ajungă fruntea țării și alegându-și unul dintre ei „peste voievozi capul cel mai mare”, să-și caute loc de moșie „care de acum să se numească chiar și curat Țara țigănească”. Toată adunarea „cu mare bucurie” îi întărește cuvântarea.

Cântul VIII.

1. Intr'un impresionant și întunecat tablou și în versuri pline de o armonie gravă, autorul ne descrie tainele nopții blestemată. Satana bucurându-se în Iad de muncile făpturilor osândite, e totuși chinuit de amintirea „pierdutului vecinic bine”, când o aseamănă cu starea sa de azi. Dar cu o mândrie semeață, care reamintește pe Demonul lui Milton din „Paradisul pierdut” dar și pe acela al lui Byron și Vigny — Satana, deși muncit de „această rozătoare și nesuferită pomenire” și doritor în nemurirea sa de moartea izbăvitoare, nu se lasă bătut ci cutează să înfrunte cu trufie chiar pe Dumnezeu. El adună cu un urlet de furie „boerimea Tartarului toată”.

2. Sfatul mai marilor iadului. Indemnați de Satana—Belzebut, hatmanul dracilor și Mamona, vistirul lor, prin război și bani, vor să strice creștinătatea.

3. După ce vorbește diavolul Asmodeu, „șiretul cel mai mare în astă neagră țară”, și recomandă mai mult decât războiul și arginții, — cursele ascunse și înșelăciunea; după ce Velial, Moloh, Val și Velfegor preconizează pe rând ca arme mai tari: otrăvirea de cuget, pofta trupească, „beția și grasa îmbuibătură”, și în sfârșit, fățărnicia — Satana se hotărăște să pornească oștirea dracilor în ajutorul Turcilor.

4. Țiganii între timp și-au isprăvit merindele. De aci mare ceartă și supărare între ei. Corcodel și Tandaler sunt gata să se ia la bătaie — când o nouă spaimă îi îngrozește pe toți: Sosirea Turcilor dușmani.

Cântul IX.

1. Poetul, în versuri care prevestesc „Satirele” lui Eminescu, se tânguește după zilele de vitejie trecute și plânge „cărunta vechime cinstită”. El

bicjuește tinerimea timpului său, moale și afe-meiată, „Alta era juna română pe vremea lui Vlad-Vodă”... „dar a pierit acea voinicie și tu gemi supusă, oh Muntenie!”

2. Vlad Țepeș năvălește tainic, la apusul soarelui, asupra Turcilor și îi bate cumplit. Mohamed abia scapă cu viață. Toată tabăra păgânilor e risipită.

3. Ca să scape de nimicire oastea turcească, Satana le sare în ajutor cu armatele iadului. Ocrotește pe Turci învelindu-i cu o ceață groasă. Dar Sân-Mihai și cetele cerești lovesc pe draci cu „săbii de pară, nemuritoare” pe când „din artilerie începură a împrășca serindare, paraclise, tămâie, moaște sfinte și alte, de care fuge diavolul”. Dracii sunt risipiți, Satana el însuși cade la pământ „ca fără suflet”, palmuit de Sfântul Arhanghel.

4. Pe când se dă bătălia, o mare turburare domnește în tabăra țigănească. Sgomotele luptelor ajungând până acolo „au spăimântat gloatele viteje țigănești”. Totuși la îndemnul lui Tandaler, ei se pregătesc să se apere împotriva Turcilor. Tandaler, într'o cuvântare plină de un umor cu atât mai puternic cu cât e indirect, învață pe Țigani să se bată cu ochii închiși, căci astfel e mai bine „că nu cauți vrășmașului în față, nici te temi de-a lui înfricoșate arme”. Pornesc cu toții strigând: „ura! ura!” Dar nu întâlnesc pe nimeni până când noaptea îi surprinde într'o pădure deasă, unde se opresc. Dar „uete adânci și strigăte” îi trezesc din somn. Inchizând ochii, după povața lui Tandaler, Țiganii armați se reped la luptă.

5. Țiganii se bat groaznic, lovind orbește în ceea ce cred ei că sunt Turci. De fapt „Țiganii dăduse peste cireada de boi îndrăcită” pe care

Diavoli o asmuțiseră împotriva lor. Tandaler apucat în coarne de „un taur de la Moldova”, e svârlit cât colo. Deși vitele înspăimântate fug, Țiganii continuă a se bate între dânșii cu ochii închiși, până ce își dau seama, rupți de oboseală, și flămânzi, adorm în pădure.

Cântul X.

1. În zadar se plânge omenirea că Dracul poartă vina smintelelor sale — „el numai ajută”... „Dar nu așa fu cu țigănia, căci aceștia, săracii, nici visase de acele, spre care măestria Satanei, pe încet, pe încet îi trase”. Țiganii ieșind a doua zi din pădure și „zărind câmpia semănată cu trupuri”, își închipuie că ei au tăiat pe Turcii învinși de Români.

2. Neputând suferi înfrângerea păgânilor, Diavolul Asmodeu, îmbrăcând haină și chip de sol turcesc, amăgește pe Țigani. El le spune că nu pe Turci, ci pe Munteni au biruit dânșii; că dacă se află și leșuri de Turci pe câmpie, sunt tot Munteni îmbrăcați turcește de Vlad-Vodă ca să înșele pe Mahomed; că după înfrângerea lui Tepeș, țara a rămas fără stăpân și că Mahomed vrea s'o dea unui Domn nou, pe care să și-l aleagă dânșii din rândurile lor. Gloatele țigănești îl ascultă cu mare bucurie.

3. În acelaș timp Diavolul Mamon, tot ca să ajute pe Turci, ispitește pe Munteni, „luând chipul unei catane bătrâne”, să le prade mai bine tabăra bogată, decât să caute zadarnic să ajungă pe fugari.

4. Mahomed, capul Turcilor, în fuga lui urmat de un singur arap credincios, se ascunde sleit de puteri în desișul unui codru. Dar acolo „i se arată în văzduhul subțire”, chipul înfiorător al lui Hamza,

odinioară trimis la Vlad ca un Capigiu, și care fusese tras în țeapă de Domnul muntean. Urmând arătarea, Sultanul zărește într'o poiană mulțime de turcime „proslăvită în țeapă”. De durere și scârbă Mahomed cade jos. Dar credinciosul său arap îl chiamă iar la viață.

5. Ca să amăgiască și pe boieri, Asmodeu pornește la București. Îi găsește tocmai „la așternută masă: coconițe, coconi și cocoane” împreună cu Dănescu, pretendent la tronul muntenesc și neîmpăcat dușman al lui Vlad-Vodă. Minunat prilej pentru autor ca să ne descrie printr'un anacronism istoric un chief boeresc, de pe vremea fanariotă. Hriza „cântărețul măiestru” rugat de „o tânără cocoană de dor frântă”, cântă mesenilor „pățania duioasă” a lui Arghir și Ileana.

6. Pe când petrec, vine vestea neașteptată că Vlad-Vodă bătuse pe Turci. Toți se bucură, numai Dănescu nu. Indemnat de Asmodeu, la Divan, unde „bogat și de mare viță, află la toți auz”, el argumentează boierilor că e o nebunie de a se opune unei puteri „cărei toată Asia i se supune”, că Mahomed se va reîntoarce cu oaste și mai mare și că va robi de tot țara. Ca să hotărască pe boieri Asmodeu ia chip de sol și îi asigură de iertare și de pace din partea lui Mahomed dacă-l părăsesc pe Vlad. Asmodeu smulge boierilor „o scrisoare viclenită” s'o ducă Turcilor.

Cântul XI.

1. Tocmai când Mahomed, trezindu-se în acea pădure, se hotărăște să se omoare singur amărât de înfrângere, Asmodeu — de astădată în chip de „săhastru turcesc” — îi aduce scrisoarea boierilor, care l-au trădat pe Vlad, și îl îmbărbătează iar.

2. Oprind din nou mersul acțiunii printr'o di-

gresiune, prielnică unei satiri usturătoare a moravurilor călugărești de pe vremea sa, autorul ne povestește cu mult haz cum Satana, ducându-se la o mănăstire de monahi, în chip de copilă tânără, ispitește pe toți călugării să pătrundă noaptea în chilia unde dormia.

„Oare putea-va scăpa de sila și de puterea călugărească, întreagă și cu totul curată, această fetiță împielită?” se întreabă cu vicleană nevinovăție și cu umor poetul. Din nenorocire pentru Satana, dar din fericire pentru bietii călugări, care ajungând unii peste alții, se bat prin întuneric ca orbeții, — Sân-Spiridon, trecând tocmai atunci pe acolo, cu un semn de cruce face să piară arătarea minci-noasă și aduce pe frații desmeticiți la realitate, „monacii” care „privind la dânsa își uitase mă-tăniile, ceasuri și condacii”.

3. Viteazul Vlad Vodă „cu cetele sale nespăimântate” taie pe Turci și tot îi fugărește, nedându-le răgaz să mai răsuflă. Dar dacă vede că oastea sa, „din lăcomie fără minte” oprindu-se ca să prade, dă puțința Turcilor să scape, — „o-dihnă porunci să bucineze”.

4. Dumnezeu văzând „cetele iadului amăgind sufletele creștine” și gloatele turcești pregătind peirea lui Tepeș-Vodă, trimite pe archangelii Gavril și Mihail, cu deosebite porunci. Mihail să poruncească duhurilor osândite să se reîntoarcă în iad. Gavril să vestească pe Vlad că împotrivirea sa față de Turci e zadarnică și că „hotărâri vecinice, nemutate” cer ca poporul român să mai stea „lungă vreme în păgână robie”. Vlad „cu inima înfrântă și creștină” se supune poruncii de sus, și ia drumul pribegiei.

5. E vorba iar, și pentru ultima oară aici, de Becicherec, despre care nu s'a mai pomenit de mult. Pe când el stă de vorbă cu Haicu, poposind

la umbra unui fag, un glas răsună din copac și îl vestește că Anghelina e moartă, să n'o mai caute zadarnic, ci să se întoarcă acasă la Urum Haza. Nemeșul și sluga sa dau ascultare glasului necunoscut.

6. După ce Țigani se satură bine cu bucatele „cărate din tabăra lăsată”, Asmodeu îi îndeamnă să-și aleagă Domn, în țara pe care o stăpânesc. Lui Tandaler „inima îi coace” de pofta Domniei. El chiamă pe toți bătrânii și voievozii, la dânsul.

7. Tandaler face procesul purtării lui Vlad-Vodă față de Țigani. Li îndeamnă ca să-și aleagă un Domn de neamul lor. „Până în seară” — le spune el — „putem avea țară și Divan, Vodă și boieri tot de țigan”.

8. Bătrânul Drăghici și înțeleptul Guliman încearcă zadarnic să le arate că aceasta e cu neputință. Dar „atuncea toți au strigat: „Crai și țară”!

Cântul XII.

1. Cei proști își închipuie lumea rău tocmită și ar dori în nerozia lor lucrurile pe dos. „Norodul prost, fără de lumină” nu înțelege „legile naturii așezate cu scopul făcătorului mare.

2. Prin gura lui Guliman, autorul face o satiră aspră a Domniei și a boerilor fanarioți, având aerul că-și bate joc de naivitatea țigănească. „Dar eu vă zic, că a scobi o covată este o meșterie mult mai rară și mult mai grea, decât în polată pe Divan șezând a porunci: „Eu! Cutare din mila lui Dumnezeu...”

3. Corcodel e de părere ca să-și aleagă țiganli Vlădici și călugări, ori cel puțin niște popi de-ai lor. Iar prilej pentru poet de satiră grea împotriva clerului decăzut din epoca fanariotă.

4. Ciuciul, altă căpetenie țigănească, se împo-

trivește : Țigani n'au nevoie „de rasă călugărească, vlădici și popi de hăi cu preoteasă” care cu toții „numai la parale și prescură acum cască”. După aceea vorbește Balaban, zicând că mai întâiu trebuie să-și aleagă un Voevod, un Ban mare și pe ceilalți mari dregători.

5. De aci se încinge pentru împărțirea locurilor de cinste o sfadă groasnică printre Țigani. Cu măciuci, cu prăjine, cu ciocane, sar cu toții unii asupra altora. Se încinge o luptă homerică, în care Tandaler face figură de crou. Mulți Țigani pier loviți de căpetenia „cei mai alese cete”, care armat cu un ciolan „de moartă vită”, ca un nou Samson, își înfruntă potrivnicii.

6. Bătaia se întetește, povestită cu multă mișcare de poet. Nebiruitul Tandaler lovit mișelește pe din dos de ciurari se prăvale la pământ, unde măciucile țigănești îl toacă în cap. „Țiganiada” sfârșește cu moartea croului și cu risipirea Țiganilor în toată țara.

I. P.

PROLOG

Să fie preceput ș'alte neamuri a Europei, prețul voroavei și dulceața graiurilor bine rânduite, adecă ritorica și poesia ; cum au înțalesuo Elinii și Romanii : o câți eroi slăviți să ar ivi dintre varvari, sau doară din cei ce să numea sălbateci ; pe care oamenii luminați lipsind întru neamul lor, și pe vremile când au trăit ; un Omer ș'un Virgil vecinică iau acoperit nepomenire. Ș'unde era Ector, cel a Troii naltă sprijană ; și Ahil, tăria și zidul Grecilor, de nu să ar fi, născut cântărețul Omer ?

Deci nu, pentrucă numa Elada și Roma au putut naște oameni înalți și viteji luminați ; ne mirăm, cetind viețile slăviților Eroii elinești și romani : — ci mai vârtos, pentrucă Ellada și Roma, au crescut oameni, întru podoaba, și măestria voroavei deplin săvârșiți ; carii cu suptirimea și gingășia condeiului său, au știut într'atâta frumusețea pe Eroii săi : cât noi astăzi, necunoscând pe alții asemenea ; ne uimim de maresufleția, naltă cugătarea, bărbăția ș'alte vârtuți a lor ; și doară nu luom sama, că mai mare partea întru aceasta este a scriptoriului.

Luând firul istoriei neamului nostru românesc, de când să au așezat în Dacia : câți și mai câți bărbați, cu tot felul de vârtuți strălucitori, am cunoaște doară acum, dacă să ar fi aflat între Români, din vreme în vreme bărbați, care să fie scris viața lor : și cu măestru condeiu împodo-

bindu-le fapte, și înălțându-i după vrednicie ; să fi fie trimis strănepoțiilor viitori. La lipsa unor ca acești autori, acum pre toate acele persoane luminate, din căruntele veacuri, ceața uităciunii iau acoperit. Puține raze a mărimii lor, cu carele viețuind strălucea, au putut străbate la noi.

Și unde aflăm la istorie un erou asemenea lui Ștefan principul Moldovii, sau unui Mihaiu domnului u(n)grovlahii : căroră nu lipsea numai un Omer, ca să fie înălțați preste toți Eroii.

Răvărându-să întru mine nește scânteii din focul cerese a muselor ; bucuros aș fi cântat doară pre vre un eroe dintru cei mai sus numiți ; însă băgând de samă că un feliu de poezie de aceste, ce să chiamă Epicească ; poștește un poet deplin, și o limbă bine lucrată ; nesocotintă dar ar fi să cânt fapte eroicești ; mai vârtos când nice eu mă încredințez în putere ; iar neajungerea limbii cu totul mă desmântă....

Cu toate aceste răpit fiind cu nespusă poftă de a cânta ceva ; am izvodit această poeticească alcătuire ; sau mai bine zicând *jucăreauă* *. Vrând a forma ș'a introduce un gust nou de poezie românească ; apoi și, ca prin acest feliu, mai ușoare înainte deprinderi ; să să învețe tinerii cei de limbă iubitori ; a cerea și cele mai rădicate, și mai ascunse desişuri, a Parnasului : unde lăcuesc musele lui Omer, și a lui Virgil !...

Eu, — spuind adevărul — vrui să mă răpez într'o zburată ; toema la vârvul muntelui acestui, unde e sfântariu muselor ; ca să mă deprind întru armonia viersului cerese a lor ; dar ce folos ! — căzui și eu cu mulți alții depreună, — și căzui toema într'o baltă unde n'auzii, numa broaște cântând ** !...

*) Jucărie.

**) „Batrachomiomachia“, Bătălia Broaștelor, de Homer.

Pentru aceasta ; până la un alt prilej, când mi să va lovi să beu din fântâna curatelor surori* ; primește iubite cetitoriu, cu bună voință, această izvoditură !... și socotește cu priință : aducându-ți purure aminte ; că apa de baltă nici odinioară nu este limpede ca de fântână.

Leonachi Dianeu

EPISTOLIE INCHINĂTOARE

Cătră Mitru Perea vestit cântăreț!

Trei zăci de ani au trecut, drăguț Pereo ! de când eu fui silit a mă înstrăina din țara mea. De atunci încoace, usăbite țări am trăpădat ; dar ca să-ți arăt în scurt toate pățirile mele ; ascultă și judecă.

Intii, invitându-mă zburătăția minții mele încă necoapte ; când să încep războiul cel de pe urmă a Nemților cu Turcii, mă făcui volentiriu.

Păciuindu-să apoi lucrurile precum știi, fiindcă primisăm slujbă la Austrieni, fui trimis asupra franțozilor, și supt Mantua căzui rob. De acolo trimis fiind la Gallia, întru prinsoarea delungată, dobândii prilej a învăța carte, și mai multe limbi ; procopsindu-mă mai vârtos la învățătura oștenească. In urmă primii slujbă la Franțozii, și purtându-mă bine, în scurtă vreme ajunsăi căpitan.

In urmă, cu oaste(a) care fu trimisă la Egipt, m'aflai și eu. O ! cu câtă bucurie făceam eu acea călătorie ; socotind că acolo voi s'aflu doară cuibul strămoșilor noștri, și neamul nostru adevărat !... Căci auzisăm totdeauna, și de obște să zice : cumcă soiul nostru țigănesc, să trage dela Egipt, și purcede din faraonii cei slăviți.

*) Fântâna Muzelor : Fântâna Castalici.

Însă, iubite Pereo ! în zădar fu toată cercarea mea ; că nu aflai nice o urmă de adevărați strămoșii noștri ; și mă încredințai spre mâhnirea mea ; cumcă țigani noștri, și la Egipt tot aceeaș sânt, ca și pe la noi : adecă defăimați și de toți urgisiți ; ce nu vor să păzească nice o rânduială ; sau să să îmbunătățeze, cu năravuri mai poleite, sau să-și lumineze mîntea cu învățături alese.

Fiind eu în Egipt mai la toate bătăliile de față ; s'au întîmplat pe mine o nenorocire : că trecând un glonț de tun aproape, mi-au usucat un picior ; ș'am rămas *invalidă*.

Deci am luat slobozie dela slujba oștenească. Deatuncia tot aici sânt la Egipt ; dar crezim sau ba ? Cu toate aceste nu-mi poci scoate din inimă dorul țării în care m'am născut ; și măcar trăesc aici în prisos de toate ; totuș spre fericirea deplină Patria-mi lipsește.

Având aici vreme de ajuns, mă îndeletnicesc mai mult cu cetera, și cu cântări. Am dat în cunoștință ; cu mulți de ai noștri, iar mai vârtos cu Mărza : O să-l cunoști ce ales om e acela, și doar unul dintru toți, care are iubire de neam și râvnă călduroasă, de-a aduce pe soiul nostru la oarecare rânduială. Acesta mi-a deschis ochii întru multe ; iar mai vârtos pentru purcederea noastră ; căci au fost născut și crescut acolo, de unde ne-am desginat noi nefericitii. După cum spune el noi sântem din India și limba noastră se grăiește acolo până în zioa de astezi ; însă pentru aciasta țî-oi scrie de altă dată.

Intru altele, și această istorie care ț'o trimit—pe care am tituluțuo *Țiganiada*, — mai mare parte este alcătuită din spusele lui ; căci un strămoș a lui, au fost pe vremea lui Vlad Vodă cu Turcii în țara muntenească. Din gura acelu au luat moșu-său, apoi tată-său, dela care au auzit spuind dânsul.

Drept aciasta aducându-mi aminte, de țara în care m'am născut —, măcar că noao ne este mașteră, — multe cântam eu deale noastre, amegind vremea, în ceasurile mele mahnicioase. Aceasta fu pricina și aceștii izvodiri poeticești; care în ce dată o pusăi la cevaș rânduială; gândii la tine draguț Pereo! și hotării: că de s'ar tâmpla acest făt întii născut al meu, să iasă cândva la lumină; ție să ți-l închin, pe care am cunoscut măestru cântăreț și viersuatoriu mai ales a vremilor noastre!..

Primește dară în semnul vechii pretenii ca un dar, pârga ostănelii mele; și-ți adă aminte în zilele tale fericite, de prietenul tău Dianeu!...

Adevărat că de pe acest nume nu mă vei cunoaște; căci pribegind eu din țară, l'am schimbat; dar ție-ți voi da cheia, ca să poți intra la taină. Eu mă chiem acum Leon Dianeu, sau Leonachi Dianeu — precum ști tu bine; că la noi în țara muntenească, ba și la Moldova, toți ș'adaugă numele cu *achi* sau *cachi*: după grece, fiindcă sună mai cilibiu: adecă în loc de Leonaș, sau Leonuț, ei zic Leonachi ș. c..... Dar să știi că acest nume Leon Dianeu, cuprinde în sine întreg numele meu prin strămutarea slovelor, sau *anagramă*.

Dacă-ți vei aduce aminte de toți cunoscuții, și de unul care odată trecând prin Sasreghen unde erai atunci, te-au căutat; și au împrumutat o cronică scrisă cu mâna dela tine — îndată vei ști cine sânt. Pentru aciasta și numele tău este strămutat prin *anagramă*; căci am avut multe pricini la aciasta, ca să nu știe toți cine este izvoditoriul acestii poesii, și cărui sau închinat.

Am înțales eu aici, că și tu ai scris ceva foarte bun pentru țigani, și scriind adevărul ai atins pe voivodul cum să cade; — care de cându-i, n'au suferit neamul său și n'au făcut nice un bine, ci numai au strâns parale, ca să îmbuibeze pre boieri.

Doamne când va fi să mai ajungă alt voivod, care iubește pe ai săi. Eu socoteam că voi auzi cât de curând că pe tine au rădicat ciata voivod; dar bag de samă, nătărăul acela tot trăiește și împâte lumea !....

Scrie-m(i) rogute cum vă aflați; că eu încă mă țin de ciata voastră, și nu mă am lăpădat până acum; ba zioa și noaptea pentru dânsa lucru, ș'ostănesc.

În cât e, pentru firea aceștii alcătuirii a mele, adecă a Țiganiadei; am să-ți auc aminte; cumcă eu învățând lătinește, italienește și franțozește întru care limbi să află poesii frumoase, m'am îndemnat a face o cercare: de s'ar putea face ș'în limba noastră; adecă cea românească, — căci a noastră cea țigănească nu să poate scrie și puțini o înțeleg —, cevaș asemenea, *aceiași poesiă, mai ridicată și subțire cum se află la alle neamuri*; ș'am izvodit această poveste: pe care după limba învățată am numitu *Poemation* — adecă mică alcătuire poeticească — întru care am mestecat întru adins lucruri de șagă, ca m'ai lesne să se înțeleagă și să placă. S'află întrânsa și critică pentru a cări dreaptă înțelegere te poftesc s'adaugi oare care luări aminte; căci știu bine, că vei înțelegere ce-am vrut eu să ziv la multe locuri.

Iară cât privește faptul istoricesc, pentru Vlad Vodă, că au fost așa pe cum l'am scris eu dovedesc cu scriptorii dela Vizant; pre cum vei ști tu bine; iar de Țigani, că Vlad Vodă iau armat oarecând împotriva Turcilor scriu ș'unele cronice scrise cu mâna muntenești; însă istoria alcătuită întracest chip este osteneala mea, ce am pus-o în stihuri, după izvodul ce am aflat la mănăstirea Cioarei în Ardeal, care întru toate să lovește cu pergamentu, ce s'au aflat, nu demult în mănăstirea Zănoagei.

Eu socotesc, că Țiganiu noștri sânt foarte bine

zugrăviți în povestea aciasta ; care să zice că ar fi fost scrisă mai întâi de Mitrofan ce au fost de față la toate și care la nunta lui Parpangel au iscodit un epitalamion sau cântare de nuntă : de unde Țiganiile lesne vor cunoaște pe strămoșii săi.

Insă tu bagă sama bine ; căci toată povestea mi să pare că-i nuia o alegorie în multe locuri ; unde prin Țigani să înțeleg ș'alții ; carii tocma așa au făcut și fac, ca Țiganiile oarecând ; cel înțelept va înțelege !...

Cât privește istoria lui Becicherec, aceasta am vârat-o eu aici ca și un episod, vrând prin aceasta să urmez lui Omer, și altor poeți de frunte, care la poezia sa multe băga povești streine — iar povestea aceasta am aflat-o scrisă pe cum o am alcătuit aici, și fiind că mai cătră sfârșit era prea roasă de molii, se vede că nu este cu totul fărșită. Despre acest Becicherec, cei din țeara noastră munlenească puțin vor înțelege, iar Ardelenii, pentru care se vede a fi scrisă, vor înțelege foarte bine.

În urmă trebuie să știți Bade Pereo ! cumcă această operă — lucrarea — nu este furată, nici împrumutată dela vre-o altă limbă ; ci chiar izvoditură noao, și originală românească. Deci bună sau rea, cum este, aduce în limba aciasta un product nou.

Soiul acestor felii de alcătuiți să chiamă comicese, adecă de răs ; și de acest felii să află și într'alte limbi. Insuș Omer cel vestit, moșul tuturor Poetilor (cântăreților în stihuri) au alcătuit bătălia șoarecelor cu broaștele. Deci Omer este de bună samă începătoriul ; precum aceii înaltei neasămă-nate poezii, ce s'află în *Illiada* și *Odisea* ; așa și aceștii mai geoase, șuguitoare a noastre. După dânsul — în cât știu — au scris Tassoni italieneste un poem, *La sechia rapita*, adecă vadra răpită ; și pecum înțalesăi în ceste zile un abate Casti, acum pe vremile noastre, încă au alcătuit o ase-mene istorie ce, au numit-o *coli animali parlanti*,

adecă jivinile vorbitoare. Numai cât povestea lui nu atârnă pe temeiul istoricesc ca a noastră. *La Franțozi au alcătuit Voltaire, întru acelaș gust o izvoditură, intitulată : La pucelle d'Orléans, adecă vergura din Orlean; altele asemenea nu știu să se fie făcut.*

Iară să fi alcătuit cineva ceva despre Țigani, n'am cetit nice într'o limbă. Doară pentru că la alte neamuri Europenești, puțin sânt cunoscuți Țigani; și, pentr' aciasta o alcătuire ca aciasta, la dânșii n'ar avea haz. Dară la oamenii din țara noastră, care treesc cu Țigani și le cunosc firea; nu poate să nu fie primită o izvoditură ca aciasta; cu atâta mai vârtos, cu cât eu m'am silit, încât era cu puțință; a metahirisi multe cuvinte și voroave după gustul țigănesc, mai vârtos unde vorbesc Țigani între sine.

Cu toate aceste dragul meu Pereo! multe am scris acolo; ce poate că la mulți nu le va plăcea; însă toate adevărate. Greu era a vicleni cronica și a scrie într'alt chip; căci din fir în păr așa găsii scris la cele douo mai sus numite cronice; iar celelalte am luat din gura Mârzii.

Cea mai de pe urmă să ști, că fiind eu Țigan ca și tine; am socotit cuvios lucru, de a scrie pentru Țigani noștri; ca să se preceapă ce fealiu de strămoși au avut și să să învețe, a nu face și ei doară ne bun asemenea, când s'ar tâmpla să vie cândva o tâmplare ca aciasta. Adevărat că aș fi putut să bag multe minciuni lăudând pe Țigani și scornind fapte care ei n'au făcut: cum fac astezi istoricii unor neamuri, care scriind de începutul norodului său, să sue până la Dumnezeu; și tot lucruri minunate bîrfesc. Dar eu iubesc adevărul.

De oi vedea că află priință aciastă ostăneală a mea, vei dobândi și alte alcătuiuri; însă nu de săgă; ci serioase și adevărat cronice.

Fi sănătos. Dat: 18 Martu 1812. *La piramidă.*
In Egiptu. *Leonachi Dianeu*

DIN ȚIGANIADA

Invocația Muzei [Cânt. I, Cap. 1]

Muză, lui Omir care-odinioară
Cântași a Broaștelor Bătălie,
Cântă și mie, fii bunișoară,
Ce să 'ntâmpla în mândra Muntenie,
Când înarma Vlad-Vodă cu silă
Viteaza lui Faraon prăsilă !

Muză, mai spune cum vrură s'așeze
Un Craiu Țigani, și țară de moșie,
Cum încinseră armele viteze,
Ba în ce chip și cu ce bărbăție,
Indrăsniră ei și la bătaie
Oblicind că Turcii vor să-i taie !

Dar apoi prin o gâlceavă amară
— Căci nu să năvăliau împreună —
Toți cari încotro se 'mprăștiară,
Lăsându-și Craiu, țară și coronă ;
Inșă toate acestea se făcură
Din diavoleasca îndemnătură.

Căci măcar acel neprietin mare
Al neamului omenesc, Satana,
Pururea în Iad lăcașul său are,
Iar focul nestins îi este hrana ;
Totuși el se fură câte-odată
Și răsvrătind lumea se desfată.

O tu, hârtie mult răbdătoare,
 Care pe spate-ți cu voie bună
 Toată 'nțelepția de sub soare
 Cu nebunia o porți de-'mpreună
 Poartă și-aceste versuri a mele,
 Și fii încredințată că nu 's grele!

Apoi zică cine câte-o știc
 Eu, cu mândru Solomon oiu zice :
 Toate-s deșerte și-s nebunie...
 Și numai acela este ferice,
 Care-i mai puțin nebun și începe
 Dintru nebunie a se pricepe.

Ascultați dară cu socotință,
 Cum erau lucrurile pe lume,
 Când murga lui Faraon semină,
 Nevrând a pricepe multe glume,
 Intr'adins cugeta la Domnie
 Și vitează dete bătălie...

Vlad Țepeș [I,3]

Vlad întâiu — zis cumplit — pe acea vreme
 Era Domn în Țara Muntenească,
 Vrednic un erou ca să se cheme ;
 Nu fu el din cei ce numai cască
 La venituri și pungi, iar de țară
 Nu le pasă tocma să și piară.

Ci mai vârtos după ce el stete
 Dregătorul trebilor muntene
 Fără a căuta de-al său îndelete,
 Ziua și noaptea fără de lene,
 Cugeta pentru de obștele bine
 Așezând legi drepte și creștine.

Silință puind întâiu de toate
 Spre a învăța pe junia română,
 Cu ce chipuri armele nălțate
 Să întrebniască mai cu îndemână,
 Steaguri să urmeze, la rând să steie
 Incheiați, și cum răsboiu să deie.

Apoi văzând, că, fără credință,
 Turceștile noroade spurcate
 Pretutindenea cu biruință
 Au început pe creștini a bate,
 N'au putut suferi, ci curândă
 Jurat-au asupra lor isbândă.

Deci la toate lor împotrivă stete,
 Ceruții haraci nu vru să le deie,
 Dorind cu sabia să le arăte,
 Că el e bărbat, și nu femeie,
 Și cum că un norod cu bărbăție
 Supus altui nu poate să fie.

Era Vladul pe vremile acele
 Căpitan de mare hărnicie
 Știind a taberilor tocmele,
 Pricepând adâncea măestrie
 A trebilor oștene, — ură de moarte
 Hrănind asupra Otomanei Poarte

Dar precum se 'ntâmplă totdeauna,
 Că cel ce va să scoată la cale
 Pre un norod și apucă să-l pună
 La rânduială, pentru ale sale
 Osteneli, bun cuget, și mari trude,
 El mai mult rău, decât bine, aude.

Vin Turcii... [I,4]

Era tocmai pe la Sânzienne,
Când a prigori soarele începe
Când zefirul florile câmpene
Stâmpără, iar strechile surepe
Dela pășune vitele alungă ;
Păstorul ședè la umbră pe dungă.

Iacă sburând vestea, în trâmbă sună,
Că vin Turcii câtă frunză și iarbă,
Ca robiei țara să supună ;
Toți boierii se scarpină în barbă,
Cocoanele-și frâng albe mânuțe,
Lacrimi din ochi le merg unduțe.

Numai Vlad cu inimă nefrântă
Și înarmat pe păgânul așteaptă ;
Nimic dela cuget nu-l desmântă,
Toate-orânduiește, toate îndreaptă
Spre pornirea păgânelor gloate,
Măcar să fie nenumărate.

Defilarea cetelor țigănești [I,6.]

Atunci Vlad-Vodă, ceată de ceată
Porunci să iasă la priveală,
Țigănimea voinică, într'armată ;
Apoi cu căzuta rânduială
Să treacă ca și gata de cale
Pre dinaintea Măriei Sale.

O Muză, fă-mi acu pieptul tare
Ca de aramă ! Dă-mi de taur tu glas,
Ca să pot cânta : câte și care
Cete viteze au ridicat pasul
Ieșind dintru dalba țigănie,
Că vrednice-s lumea să le știe !

Intâiu dară de toți purceasă
 Ceata lui Guliman vestită;
 Toți ciurari și feciori de casă;
 Vai de acela care îi întărată!
 Trei sute erau ei pe îndelete,
 Afară de prunci, muieri și fete.

Dar armele lor cele îngrozite
 Erau niște mari furce de șatră,
 Pe la vârfuri cu fier agerite,
 Cu care îndată trânteau de vatră
 Pe vrășmaș de aproape sau departe...
 Acolo să vezi tu capete sparte!...

Ce să mai zic de al lor Voivod mare
 Guliman voinicul! Oh!... Acela
 — De nu-l va prăpădi vre-o întâmplare —
 Nu va bate el în zadar lela,
 Nice va zăcea prăvălit pe spate,
 Neavând el doară în traistă bucate.

După aceștia venirea înaintea,
 Armați și în rânduri tocmita bine,
 Zlătarii, de inele și ținte
 Făcători, două sute... Iar cine
 îi duce și le este povață?
 Tânăr Parpangel, și mândru în față.

El se 'nrudea în direaptă spiță
 Cu craiu Zândadel, a cărui mare
 Și preste toți înălțată viță,
 Tocma de unde soarele răsare
 Cu soarele împreună eşise,
 — Precum el până trăi să scrise, —

Drept astă tot dintr'acea nălțată
 Rudă — până ce au stat împărăția

Țiganilor — pogora din tată
 Pe fii, sceptru și toată Domnia.
 Așa dintru'nceput ei domniră
 Până când țara o prăpădiră.

Din astă viță, dar, cel de pe urmă
 Craiu a lor Zândadel fusese,
 Care, a sa după ce-și pierdu turmă,
 — Căci Gingischan țara-i supusese —
 Au mers și dânsul în pribegie
 Cu cei ce scăpase de robie.

Parpanghel, despre moș, se născuse
 Din cea mai frumoasă țiitoare
 A lui Zândadel, așa se duse
 Apoi pogorând raza de soare
 Până la dânsul și care nu crede,
 Caută la el, că 'n față i-o vede !

Cel mai bun, el cântăreț din gură.
 Și din lăută era ; minte isteată
 Având și tot felul de 'nvățătură,
 Ce place la boieri în pălate ;
 Acel fel era Voivodul mare
 A zlătarilor, mergând călare.

Iar după dânsul tot alese
 Șiraguri, din fumegata lui ceată
 Se duceau într'un rând tot câte șese,
 Căror urma cealaltă gloată
 În piecuța goală, golișoară,
 Și sclipind de neagră ca și o cioară.

Cei într'armați aveau buzdugane
 De aramă și bine țintuite, —
 Toți oamenii tari și groși în ciolane
 Cu părul înburzit, barbe spârlite
 Haine aveau lungi, scurte, și învârstate,
 Unii fără mâneci, alții rupte 'n spate.

A treia, cu pașuri măsurate,
 Căldărarii nalți de stat, se iviră,
 Toți căciulați, cu barbe afumate.
 De tăria lor lumea se miră :
 Taie arama ca niște șindile
 Și rabdă foame câte trei zile.

Armătura lor era ciolane
 Ferecate. Toți erau călare.
 Dar unde mă tragi, o, Bălăbane,
 Ducătorul acestor pre tare?
 De asculta țigănia de tine,
 Cu mult era de dânsa mai bine !

A patra venind se văzură
 Fierarii cu ale lor cumplite baroase,
 Apoi cărbunarii —, negri de zgură...
 Inarmați erau și ei cu coase,
 Pe niște druguri lungi îndreptate
 Și în forma lăncilor ferecate.

Căpitanul lor era Drăghici cel cu minte,
 Carele multe veacuri văzuse,
 Și totuși din gură nici un dinte
 Încă până acoloa nu-i căzuse ;
 Acum ținea el a șaptea muiere
 Și încă se simțea bine în putere.

Trei sute de armați număra ceata,
 Pedestime aleasă, fieși-care
 Mergeau voios și de războiu gata...
 Purtau ei cu sine de vânzare
 Seceri, cuțite, foarfece, zale,
 Și nu le lipsea — numai parale.

Sosiră apoi în șireaguri groase
 Lingurarii cu securi pe spate ;

Toți bine 'mbrăcați, cu barbe rase,
 Și la brâu aveau niște bărzi late,
 Ce toate soiuri de lemne taie,
 Armă prea bună și de bătaie.

Povața lor și vrednicul jude
 Era Neagul, iubeț de dreptate;
 Însă acum numai de stânga aude.
 Și e cel mai bun meșter de covate,
 De srafe, căuce, linguri, tăiere,
 Răvare, hâmbare și de cuire.

Dar cine va spune cum să cade
 Ceata slăvită ce acuma vine?
 O, tu Apoloane, drăguțele bade!
 Șoptește-mi ce voiu să zic bine,
 Că, fără de a ta naltă însuflare,
 Poetul haz și priință nu are.

Aceștia erau — pe limba învățată
 Grăind — aurari; pe limba joasă
 Însă băiași le-a zis proasta gloată;
 Aceasta era cea mai aleasă
 Ceată dintru toată țigănie;
 De armați număra mai la o mie.

Avea la dreapta sulițe lunge
 Și nesce săbii de-a stânga scurte.
 Care știa cum sulița 'mpunge,
 Cum de sabie trupul amurte —
 Acela trebuia să aibă frică
 Și groază de astă ceată voinică,

Iară pre aceștia cu fală-i duce
 Tandaler inimosul, de care
 Nu cutează nime să se apuce,
 Așa este de harnic și tare:
 Frică nu cunoaște, nici spaimă,
 C'ar umbla cu dracul, pisma îl defaimă.

Pe urmă în stoluri groase, neașezate,
 Mergeau lăeții goleții droaie
 Ca nește păzitori de bucate
 Inarmați cu măciuci și maie;
 Muierile cu prunci mici în spate
 Unii de tot goi, alții de jumătate.

Corcodel peste dânșii avea poruncă
 Să-i povățuiască în rânduială;
 Corcodel, care cu bobi aruncă
 Și cu vrăjituri oamenii înșeală:
 Ori-cine ce fură el știe,
 Spuindu-i dracu din răspântie.

După ce toți în jur s'au adunat, —
 Puindu-se în formă de cunună, —
 Lăuda Vlad-Vodă, cu glas înălțat,
 Ascultarea lor și voia bună...
 Apoi dacă pe toți gata îi vede,
 El de aci într'altă parte purcede.

Țiganii cer oameni de pază [I,8.]

Atunci într'o gură gloata zisă:
 „Mulțămim foarte Măriei Tale
 De toate, iar, mai vârtos, de clisă,
 Ian vie acum de hăi cu cealmale
 Și înceapă cu a noastră țigănie;
 I-om sătura noi de bătălie!”

Apucând apoi Drăghici voroava;
 „Luminate Doamne! In țara toată
 — Zise — știm că ți-au răzbătut slava
 Și nu este cineva să poată
 Călca porunca Măriei Tale,
 Ba nici pe departe să te înșale...”

„Dar să erți Măria Ta ! — Se zice,
 Că ar fi de tâlhari căile pline ; —
 Noi n'am vrea să avem cu dânșii price,
 Ci am trăi cu toată lumea bine,
 Și ne temem să nu ne slutească,
 Ori ucidă, laia tâlhărească... —

„Rugăm dară pe Măria Ta foarte,
 Ca să ne deie pe drum vre-o pază,
 Ori oșteni, ce n'au frică de moarte
 Sau haiduci cu groaznice obraze
 Și — dacă ar fi Domneasca îndurare —
 Două sute or ajunge ne pare.”

Lui Vlad-Vodă nu-i păru străină
 Această cerere țigănească,
 Căci — drept vorbind — era de sfat plină...
 Pentru aceasta, din garda Domnească,
 Porunci, călăreți să-i petreacă
 O sută, pân' la Valca-Seacă.

Vlad și Turcii [I,9]

Ca lupul flămând, care sub deasă
 Tufă ciulit, pre pânțece zace,
 Când vede trecând o turmă groasă
 De oi, sau alte slabe dobitoace,
 Pe cea mai de-aproape singurată
 Răpește și fuge cu ea îndată :

Așa Vlad urmând oastea cea mare
 Turcească, — ordiilor despărțite
 Neașteptat înainte le sare
 De prin locuri ascunse, dosite...
 Și așa le știe zătigni bine,
 Cât, nici măcar unul, viu rămâne.

Parpangel plânge pe Romica [III,5]

„Ah, ursită neagră și păgână”
 — Strigă cu lacrimi și plânsoare —
 „Cum de-mi răpiși tu iubita zână?
 Ah, cum de-mi întunecași al meu soare
 Iar de-mi iai a traiului dulceață
 Pentru ce-mi cruți ahastă viață?”

„Oh! Mie ca sufletul Romică,
 Dragă, neasemănată copilă,
 Decât mursa proaspătă mai dulcică,
 Decât turtureaua mai cu milă,
 Decât o mielușică mai blândă,
 Mai netedă decât o oglindă!...

„Mai oftată decât umbra de vară,
 Mai dragă decât vremea senină,
 Mai lucedă decât steaua de sară!
 Deh, vină-mi o dragă suflete, vină!
 Dulce Romică și bunișoară,
 Nu lăsa pe Parpangel să moară!”

Sfinții îl ajută pe Vlad [IV,1.]

O, fericite timpuri bătrâne!
 Când se mai pogoriau câte odată
 Pe pământ strălucind cu lumină
 Sfinții — sau ca pe cei răi să bată,
 Sau ca celor credincioși să ajute
 În scârbe și să le dea vârtute.

Acum pare că ceriul de lume
 Și-a uitat cu tot și nu mai bagă
 Seamă de oameni, lăsând să îi sugrume
 Nevoile întru viața înrteagă....
 Ingerii nice în vis acum se arată
 Să ne învețe vre-o taină ciudată.

Cu adevărat eu altă pricină
 Nu aflu, făr' : că sau nici o credință
 Noi avem acu, sau prea puțină ;
 Inșă a bătrânilor socotință
 Rezema pururea în lucruri sfinte,
 Ceriul având în suflet și 'n minte.

Dar ori de unde aceasta să purceadă,
 Destul ! — că pe vremea lui Vlad încă
 Sfintii — oblicind atâta pradă,
 Ce făceau Turcii în creștini și adâncă
 Răutate, — pre pământ veniră
 Și Muntenii prin ei biruiră.

Aceasta nu numai că se zice,
 Dar se află și la cronică scrisă ;
 Pentru aceia scrisei și eu aice,
 Cum Geanalo măestrul mi-o zisă,
 Și cum se află în cărțile ciorești,
 Care, zău, că nu spun povești.

Luna scăzuse de a treia oară
 Și iară crescând se făcea plină,
 De când oastea turcească varvară
 Jăcuia stăpânirea română ;
 De robiri multe și de cruzie
 Rămăsese țara mai pustie.

Numa țigănia noastră armată
 Intr'atâtea valuri și asuprele
 Era întregă și nevătămată,
 Scăpând oare-cum ca pintre ele.
 Era într'o zi de vară senină,
 Când dintru a raiului grădină

Sân-Spiridon prin o tâmplare
 Privind în jos ca să mai vadă

Ce fac Muntenii : — Au ! vaileo ! — tare
 Strigă înspăimântat ; iar o grămadă
 De sfinți de prin prejur îl întreabă :
 — Ce ți-e, Spiridoane, și ce treabă ?

„Oh ! zise ; dar nu vedeți ce-mi este ?
 „Pierit-a Țara mea românească !
 „Piere și cinstea mea la neveste ;
 „Nu fu țară unde să mă cinstească
 „Ca Muntenia ; și acuma toată
 „O văzui de Mahomed prădată”.

Toți Sfinții caută apoi și se miră
 De mulțimea taberei păgâne,
 Toți umerii și capete clătiră ;
 Pân-ce Sân-Nicoară adânc în sine
 Cugetând, din buzele sfinte
 Slobozi următoarele cuvinte :

„O cuvioșilor ! Mie-mi pare,
 „Că nu-i vreme de a clăti din spate,
 „Sau a jălui fără de ajutoare,
 „Așteptând până vor fi surpate
 „Bisericile noastre de păgâni,
 „Dar' ian să ajutăm și noi pe Români !

„Drept aceasta tu, Spiridoane dară
 „Luând voinicii noștri în soție,
 „Pe Gheorghe cu Medru, jos te pogoară
 „Și ajută lui Vlad în bătălie,
 „Așa gândesc eu că ar fi mai bine,
 „Inșă n' așteptați de azi până mâne !

„Zi cât mai curând trebuie a merge
 „Că alminterea poate fi zadară
 „Ajutarea. — Cești doi pot s' alerge
 „De grabă, fiind călăreți, — iară
 „Tu pedestru (precum e'n canoane)
 „Trebue să mergi, o, Spiridoane....

Sân-Gheorghe cu Sân-Medru fiind de față
 Intăria sfatul lui Sân-Nicoară :
 Numa Sân-Spiridon avea greață,
 Căci nu văzuse nici odinioară
 Vre un război, având inima blândă
 Din fire și neubind isbândă.

Sân-Gheorghe îndată sabia 'ncinsă,
 Și zeaua îmbracă neștrăbătută,
 Coiful, scutul, sulita nenvinsă ;
 Iar îmbrăcându-le toate sărută,
 Nu pentru că-s bune și frumoase,
 Ci că de mult el nu le purtase.

Așișderea Sân-Medru se armează
 Și amândoi de aci se pun călare :
 Sân-Medru pe iapa sa cea brează,
 Iar Sân-Gheorghe pe murgul său ; care
 Ambe dobitoace minunate
 Erau prea măestre și aripate.

Insemnându-se cu sfânta cruce
 Cuvioșii călăreți plecară ;
 Sân-Spiridon după ei se duce,
 Pogorând pe cea tainică scară,
 Carea Iacob pribegind de acasă,
 De frica lui Isac o visasă.

Dar părându-i cale delungată
 Pe încet a pași din spiță în spiță,
 — Măcar că nu fusese nici odată
 Călare — tot de-ar fi o măgăriță
 Sau puiu de asin — socotea în sine —
 Că ar putea călători mai bine.

Și iacă : o minune ! Ce zărește ?
 O asină despre mâna dreaptă
 Grăind către dânsul omenește :
 „Sân-Spiridoane, dar ian așteaptă !

„Și de voești a merge mai tare,
„Nu întreba nimic, ci sui călare !”

„Asina lui Valaam sunt eu, care
„Pentru că potignind odinioară
„Ingerului ferii din cărare
— „Ai auzit povestea mea doară? —
„Rămăsei până acum în viață
„La oamenii limbă având vorbeață.”

Sân-Spiridon fără a pierde vreme
Pe loc încalecă măgărița;
Șueră în giur văzduhul și geme,
Iar sfântului tresare căița,
Așa de repede asina sboară
Drept către Munteneasca Țară.

Becicherec se luptă cu Balaurul [V,1]

De nu ar fi pene, nu ar fi condeie,
Fără condeiu nice ar fi scrisoare,
Nici ar avea cei înțelepți cheie
Să deschidă lumii viitoare
Arhivele vremilor trecute
Prin înșirarea slovelor mute.

Deci tuturor, care poartă pene
De condeiu, trebuie să se închine
Oamenii cei mari; găștelor sătene
Mai vârtos cinstea li se cuvine,
Dintru toate, — căci fără de aceste
Unde ar fi a lui Becicherec poveste?

Dară și a lui Sofronie osteneală
Laudă are întru această nu puțină!
Că au știut pune la rânduială
Și a scoate din noapte la lumină
Istoria cestui viteaz mare
Ce fu în toate fără 'asemănare,

Auzirăți voi cum el se duse
 După bunul sfat al slugei sale
 Pe drum larg, cu fală nespusă
 Așteptând să-i iasă ceva în cale...
 Acum dară ascultați, că voiu spune
 O 'ntâmplare tocmai de minună.

După ce între munți și văi adânci
 El oare-câte zile purcease,
 Stete într'un loc, și privind la stânci
 Agrămădite și colțuroase,
 Strigă către Haicul său de odată,
 Ce-i urma cu fața lăcrămată :

„Adu sulița și scutu' încoace
 Iar tu fii gata, de arme te apucă ; —
 Nu vezi tu colo, printre copace,
 Cum la soare pânțece-și usucă
 Bălaurul?” — Făcând după poruncă
 Haicul către bală ochii -și-aruncă.

Era de aci nu departe o stâncă,
 De unde o dalbă păcurăriță
 Să pogorâse în drum la fântână
 Limpede după apă ; iar o mătă
 Pesticată, mare, ce cu dânsa
 Venise, zăcea pe un carpen întinsă.

Și fiind lemnul prin o 'ntâmplare,
 Prăvălit cât e lung pe o stâncă,
 Albastru, rotund, și cătră soare
 Zăcând, — se nălucea tocma cumcă
 A fi bălaur și vie jivină ;
 Iar mătă dormea pe rădăcină.

Dar lui Becicherec i se nălucește
 Mai lesne de cât altor, căci plină

Mintea de povești, nu'i buiguiește
 Făr câte un viteaz, și o zână,
 Sau și balauri, zmei cu răpite
 Domnițe în palaturi măestrite.

Fiind capul pisicei spre soare,
 Se părea de două ori atâta,
 Și cumcă pară din ochi îi sare;
 Deci Haicul aruncând clipita
 Și fiind încredințat nainte
 De-a vedea, — crezu cu bună minte.

Și zise: „Drag stăpânul meu, lasă
 „La pustia cea vrăjmașă bală.
 „Mai bine să întoarcem noi acasă,
 „Că acela ne îmbucă într'o clipeală
 „Cu cai și arme cu tot pe amândoi,
 „Și pagubă ar fi de voinici ca noi.

„Holgoș! — strigă Becicherec — „mișele,
 „Și să nu mai cărcăesci nimică!
 „Ține pe Ducipal de zăbele!
 „Și rămâi aici inimă înfricată!”
 Asta zicând, de pe cal pogoară,
 Pedestru mergând pe smeu s'omoară.

Intr'armat voinicul, făr'a face
 Vre-un sunet, încetinel pășește
 Indreptându-și sulita pungace
 Și ținând-o gata voinicește.
 Iar Haicu într'aceea de mare frică
 Nu mai știa de sine nimică.

Intre cai săracul se vărăște
 Și așteptând sfârșitul cu îndoială;
 Când și când scoțând capul clipește,
 Și într'atâta vederea'l înșeală,
 Cât de bună seamă în sine crede
 Că nu alta, ci balaur el vede.

Becicherec acum s'alăturasă
 După un copac trupinos aproape,
 Unde zăcea pe stânca vârtoasă
 Bălaurul și, temând să nu-i scape
 De sulița lui, socotea în minte :
 Ca tocma sub gușă să i-o împlante.

Chibzuindul cum se cade : iute
 Se slobozi spre dânsul, și lungă
 Sulița sa cu atâta vârtute
 Aieptă, cât putea să'l străpungă
 Pân' la mațe și doar să străbată
 Până la coada lui cârligată.

Dar spre a lui mare foarte mâhnire,
 Tocma când dete, pășind orbește,
 Și răpit fiind de oarba pornire,
 Căzu cât e de lung peste nește
 Lemne putrede, ce-i sta înaintea...
 — Ce nu face râvna prea fierbinte !

O zicală [VI,1]

Mulți bucătari prea sară bucate ;
 Prin multe moașe copilul piere ;
 Unde-s doftori mulți, bolnavul pate
 Mai mult ; — asta e o veche părere,
 Deci poate cu dreptul a se zice,
 Că nici în sfat mult este ferice !

Una și bună ! — era cuvântul
 Tatălui meu (fie ertat) și bine
 Socotea ; că de când stă pământul
 Nici odată n'au stricat puține
 Și bune, — ci tot cele mai multe.
 Care nu crede, numa să asculte.

Țiganii păcăliți de Vlad [VI,3,4 și 5]

Intr'acea strigare neașteptată
 Se auzi : „Turcii ! Turcii vin iacă !”
 Și sfătuirea le fu curmată :
 Tot insul sare și încolo pleacă,
 Uietul de unde venea mai mare ;
 Toți vedeau Turcii venind călare.

Era Vlad cu călărime aleasă
 Muntenească, care ca mai lesne
 Să poată cerceta, se îmbrăcasă
 Turcește din cap până în glezne,
 Și hotărîse într'adins s'abată
 La țigănia noastră într'armată

Țiganii dacă aproape văzură
 Turcimea venind, de spaimă mare
 Toți își uitară limba în gură ;
 Țiindu-se fără de scăpare
 Periți, acum armele-și uitasă,
 Și căuta numai la tufă deasă.

Insă văzând că nu e cu putință
 Să dea fuga sau să se ascundă
 Fiește-care cu năzuință
 Acolo se bagă și s'afundă,
 Unde vede grămadă mai mare
 Și unde altul se îmbulde mai tare.

Cum oile blânde prin ocoale
 Și în staul, când aulmă de aproape
 Vre-un lup sau alte prădace bale,
 Care de care pre cât încape
 Intre celelalte se vârește
 Iar de apărarea sa nu gândește, —

Aşa ȱigării săracii grămadă
 Imbulzindu-se într'un loc, s'adună
 Şi-şi ascund capetele să nu vadă,
 Cum Turcii vin în chip de furtună;
 Hei ! pe dânşii acuşi, acuşi să deie,
 Dulce viaţă ca să le-o ieie.

După ce sosi vrăjmaşul în faţă
 Toţi la pământ căzând îşi plecară
 Grumazii şi întinseră braţă,
 Milă cerşind cu lacrimi amare.
 Valeo ! valeo ! (strigau plângând) iacă
 Piere şi ȱigănia săracă.

Era Neicul pe vremile acele
 Unul din ȱigani, care osebite
 ȱări umblase, şi avea socotele
 Bune în sine ; — şi la multe ispite
 S'aflase ; acesta luând cu sine
 Oare-câte persoane bătrâne,

Oştilor merse întru întâmpinare.
 Muntenii, văzând aşa turburată
 ȱigănia şi auzind vuet mare,
 Steteră în loc ; — iar dacă bărbată
 Solia veni, până ei se miră,
 Aşa Neicu pricina resfiră :

„Domnilor Turci, deh ! fie-vă milă
 „Dă ȱigănia noastră săracă ! —
 „Nu dă voie bună, ci dă silă
 „(Ca mai rău doară să nu petreacă)
 „Au trebuit armele să îmbrace,
 „Ne-având dă nevoie ce mai face.

„Iertaţi dară, luna să v'ajute,
 „Mahomet mulţi ani să vă trăiască !

„Hie uitate hele trecute
 „Că zău ! Dumnezeu să ne trăsnească
 „Nu suntem noi vină într'ahastă,
 „Ci iacă a fost pă noi o năpastă.

„Tot Vlad-Vodă e ahăstor de vină
 „Numai Dumnezeu lui să-i plătească,
 „Căci el ne-a băgat în hastă tină;
 „Dară-vița noastră țigănească
 „Cu toată lumea vrea să hie în pace,
 „Și zău ! că bătălia nu-i place. !”

Vlad-Vodă lucru fără de ispravă
 Țigănesc văzând și mișelie,
 Poruncă dete fără zăbavă,
 Ca toți ostașii gata să fie :
 Făcând să bucine de bătae
 Par'că pe toți ar vrea să-i taie.

Țiganii înțelegând aceste
 Slăbiră la inimă de frică ;
 Cesta leșină fără de veste
 Cela amurte, nu simte nimică,
 Altul se vaită în gura mare,
 Iar altul plânge cu suspinare.

Mai toți acum de sine-și uitasă,
 Numa Neicu încă firea-și ține
 (Adevărat) cu fața geloasă,
 Și trăgând adânce suspine,
 Dar tot odată mai deschise
 Rostul său și cu nădejde zise :

„Dăh, nu vă lăcomiți într'atâta
 La țigane suflete mișele !
 Luați-ne averea toată și pita
 Desbrăcați-ne pân' la cămeșe,
 Numa ne lăsați dă mângâiere
 Viață, copii și muiere !

„Știți bine, că și la voi săracii
 Țiganii trăesc numa din milă,
 Făcând slujbă și plătind haracii,
 Dar aceasta fu pă noi o silă :;
 Însă iertați-ne acum de-odată
 Să vă ietre Maica prea-curată !

„Și ce folos de acolo vă este,
 Dacă ne luați dulcea viață,
 Și a noastre vor rămânea neveste
 Cu mititei copilași în brațe?
 Noi om muri (cu dreptul) dar ele
 Purta-vor după noi lungă jele.”

Vlad-Vodă atuncea nu mai poate
 Să se ție ca să nu zâmbească ;
 Cu dânsul șiragurile toate
 Râseră de această țigănească
 Întâmplare foarte minunată
 Și de vitejia prea deșențată.

Neicu încă era să mai zică,
 Când Vlad-Vodă-l curmă zicând : „Dară
 Voi mișei și oameni de nimică,
 Așa vă bateți voi pentru țară?
 Pentru aceasta v'am dat eu bucate
 Și vă hrănesc? Cioare blestemate !

„Iată, că vă iert acum de-odată,
 Dară de-ți mai face a doua oară,
 Oiu porunci să spânzure toată
 Țigănimea — nici să vă pară
 Glumă. — Aceasta Vlad-Vodă vă zice,
 Carele cu voi grăiește aice.”

Țiganii ca din somn se treziră,
 Cunoscând atunci înșelământul

Toți caută unul la altul și se miră,
 Cum și-au schimbat Muntenii veșmântul !
 Până ce toți se miră de aceasta,
 Iacă Neicul ridicându-și creasta :

„Să ierte Măria Sa (el zise),
 Noi suntem fără de nici o vină,
 Că cine ar fi socotit să ni se
 Întâmplesse una ca aceasta și să vină
 Pă noi Muntenii îmbrăcați turcește, —
 Insu-ți Măriea Ta socotește.

„Inșă de am fi priceput noi, cum că
 Nu sunteți Turci : doară și moarte
 Se întâmplă ; că de voi nici o pruncă
 Nu s'ar fi temut ; — apoi ce soarte
 Urma între noi — încă nu se știe,
 Destul că s'alegea dă voinicie !”

Răse Vlad-Vodă, nici se mai dede
 În vorbe cu dânșii ; nătângie
 Văzându-le ; ci pe loc purcede
 Și le'poștește cu tărie,
 Cât mai degrabă drumul s'apuce,
 Dacă le-i voia să mai îmbrace !

Satana răsvrătitul [VIII,1]

Acum peste ochean șoimanul soare
 Strălucea prin dositele ostroave ;
 Noaptea cu neagra sa învelitoare
 Câmpi acoperise și dumbrave ;
 Iar de grele osteneli oboșită
 Dulce hodinea prin staule vita.

Numai fieri privigheau răpitoare
 Și bărbații cu cugete rele.

Lupul gonia după căprioare,
 Buha vâna în tufe păsărele ;
 Bietul iepure nu putea paște
 Pentru cel orăcăit de broaște.

Era vremea, tocma întâiaș dată
 Când cântă cucușii, de-cu-sară,
 Și încălecând mături sau lopată,
 Cătră Retezat strigele sboară, —
 Când umblă pre sus cele frumoase,
 Strâmbând oamenilor dreptele oase.

Toate adică odihneau cele bune ;
 Numai cele rele blestemate
 Umblau după a lor înșălăciune,
 Cum sunt : duhurile necurate,
 Care nu dorm nici odinioară,
 Ci noaptea în toate părțile sboară.

Tocmai pe acca vreme sub afunda
 Tartarului peșteră, Satana
 Scoțând afară capul din unda
 Văpăii nestânse — cu tirana
 Sa privire pe diavoli invită
 Să muncească făptura osândită.

Iar el prin aceasta se desfată
 Ca și un crai tiran după bătaie
 Când vede oastea vrăjmașă junghiată,
 Când noroade întregi strică și taie
 Și e mâhnit numa, că nu poate
 A-și prăpădi neamurile toate !

Iară într'această noapte, de care
 Zic eu, după ce o are-câtă vreme
 Satana căută cu desfătare :
 Cum chinuita făptură geme

In gânduri căzu și socotele
Cei îi pricinuiră multă jele

Pentru că socotind el în sine
Cumplita sa din cer scăpătate ;
Apoi tot pierdutul vecinic bine
Potrivind cu a sa de acu stare,
Așa răcni de ciudă și urgie,
Cât clăti iadul din temelie.

Crunți înholbând ochi apoi : „Oh mie !”
Zise : „cu totul nesuferită
Viață și nemuritorie !
Mai bine era într'acea clipită,
Când fui surpat cu mândra mea ceată,
Să fi pierit cu totul de-odată.

Că măcar muream eu fără vântă,
Dar mergând într'o nimică firea
Durerilor se punea încai țintă,
Nici m'ar ghimpa tristă pomenirea
Fericirilor mele trecute,
Curmată fiind prin moartea iute !

Ci nu mi-au priit varvara soarte,
Și în războiu îmi fu potrivitoare !
Nice a vince îmi dede, nice moarte
Lăsându-mi această rozătoare
Și nesuferită pomenire,
Oh, crudă, nespasă pătimire !

Această dar aducere aminte
Mă apasă acum... Nu tu, Savaoate !
Căci însuși a ta de acu înainte
A tot puternicie nu poate
Alta să facă asupra'mi izbândă
Mai mult cumplită și mai neblândă.

Deci sus, Satano ! Scoală și arată
 Celui de sus, că ai încă putere
 Și măcar nu poate el să pată,
 Nici să simțească vre-o durere,
 Totuși cere a ta cumplită ură,
 Să te izbândești pe a lui făptură”.

Aceste zicând, groaznic urlă : iară
 Tot iadul răsună cu greu muget.
 Inșiși diavolii să spăimântară ;
 Și vrând să știe a Satanei cuget,
 Boierimea Tartarului toată
 Intr’o clipită a fost adunată.

Puterea aurului [VIII,2]

„Aurul acum stăpânește în lume,
 Prin aceasta cumpăr eu toate
 Inimile ; — cu mici sau mari sume
 Mijlocesc eu tot felul de păcate.
 Cela-și vinde patria pe mită,
 Cesta spre ucidere să învită.

Papa vinde darurile sfinte
 Pentru gălbănași, iar patriarhu
 Din Vizant le cumpără înainte.
 Din episcop până la eclisiarhu.
 Toți își prevând cele cumpărate,
 Ce trebuia să fie în dar date.

„Impărații, miniștrii, pentru sete
 De argint ațâță răsboaie crunte ;
 Aurul ia cununa de la fete,
 Sparge căsătorii și nunte ;
 In scurt lăcomia nesătulă
 Toate ce’s bune le întoarce în hulă.

Trecutele zile de vitejie (IX,1)

Unde sunt vitejii cei din zile,
Eroii cei cu multă virtute,
Care trepădau sute de mile
Prin streine țări și nevăzute,
Luptându-se cu lei și gligani,
Curățind pământul de tirani?

Aceia nu sufereau strâmbătate
Celui nevinovat a se face,
Și mântuiau neamuri apăsate
Din jugul și mânilor prădace
A crudei robii; — iar nici odată
Pofteau pentru acestea vre o plată,

Ah, căruntă vechime cinstită !
Unde-s a tale sfinte tocmele
Ce de urgie acum lumea 'ntărâtă,
Și o îneacă în cel noian de rele?
Pierit-a credința cea bătrână;
Viclenia pe dreptate îngână.

Dar ce vinuesc eu vremea, care
Nu lucrează fără numai pate,
Martoră fiind și muștrătoare
Faptelor noastre mult rușinate :
Acestor oame*, însuți ești de vină,
Ce închizi ochii și fugi de lumină !

Ceru-ți dete minte și vârtute :
Ceia întru întuneric să-ți lumineze,
Ceasta la nevoie să-ți ajute.
Ceia să-ți arate rău și bine
Și cărarea către fericie
Ceasta să frângă lanțul de șerbie ;

*) oame : omule.

Iar tu cu aceste daruri alese
 Covârșești însuși a ta stricare,
 Minte ta lațuri neîncetat țese,
 Ca să te încurce fără scăpare ;
 Și ca mai lesne să te supună,
 Vârtutea-ți dai la tirani în mână.

Acești apoi te apasă în țărână,
 Nice-ți dau să mai cauți la nălție,
 Cu răs amar vaietu-ți îngână,
 Și lanțuri a săruta te îmbie ;
 Ah ! cine acu din aceste toate
 Oame ticăloase te va scoate ?

Au doară cea moale de-acu junie,
 Ce nu a învățat alta nimică
 Fără a vâna după libovie,
 A măestri gâlceavă și intrigă,
 A trândăvi pe divan cu lene
 Și a căsca gurile prin dughene,

A se împodobi cu gingășie
 Mai aleasă de cât o femeie,
 A-și băga în haine orice avuție !
 Aceste sunt faptele holteie
 A coconașilor de neam și de viță
 Din jupâni, până la cea mare spiță.

Acești numa știu între cocoane
 Și din gură a-și lăuda hărnicia,
 Iar la fruntea vre unei legioane
 Unde împrășcă gloanțele cu mia,
 Valeu săracii, cum le-ar fi greață !
 Cum le-ar fugi sângele din față !

Un coif în cap, o sabie în mână,
 Un piept neînvins, un scut în stânga !

Inimă și virtute română,
 Aceste numai pot să frângă
 Lanțul șerbiei tale cumplite
 Popoare al meu, de tot ovilite !

Până nu va fi cea mai întâie,
 A coconilor îndeletnicire
 A armelor înaltă măiestrie,
 De patrie fierbinte iubire, —
 Nu vei putea tu să-ți vii la tine,
 Să gustezi slobozie și bine !

Alta era junia română
 Pe vremea lui Vlad-Vodă, ce frânsă
 Tabăra lui Mohamed păgână
 Cu vârtutea și bătaia adinsă,
 Dar a pierit acea voinicie :
 Și tu gemi supusă Muntenie !

Iar de ai tei dregători ce voiu zice?
 Dobândași urâți din Tarigrad !
 Prin mit aceștia vor să se ridice
 La scaun domnesc : și în urmă cad
 Rumpându-și grumazii mișelește,
 Intr'atâta trufia îi orbește !

Hei, ticăloasă țară munteană
 Unde ți-e vitejia mărită
 A sloboziei tale sprijoană?
 Cum ai ramas așa de ovilită?
 Când te vei ridica din țerână?
 Cine-ți va da scutitoare mână?

Până când vânzătorii de ostrige
 Și mitarnicii, pentru dobândă
 Nevrednice rane ți-or înfige?
 Până când te-or pune sub orândă

Agarenii? — și atâta nedreaptă
Necăjire încă nu te deșteaptă?

Venetici flămânzi de prin ostroave
Greculeți din Anadol, din Pera,
Ți-au răpit venituri cu hrisoave...
Tu le zici Arhonda, calismera!
Și te închini cu multă plecăciune,
Crezându-le toate, ce vor spune.

Ei ți-or zice, că în dreaptă spiță
Se trage dela Ahilevs cel mare
Sau din Paleologi a lor viță,
Sau doar dintr'o vară primare
A lui Odisefs celui măiestru
Care punea tuturor căpăstru.

Dar tu — de ai minte — nu le crede,
Căci basne aceste sunt ostrovene.
Ci hohoa... să lăsăm aceste sfede!
Văd pe mulți că ridică sprincene,
Și mă tem, ca, necăutând la rangă,
Să nu-mi pue Musa sub fâlangă,

De care Dumnezeu să o ferească!
Însă doar, vor avea ei minte,
Și or pricepe o glumă țigănească;
Cu toate aceste, Muza mea nu minte
Și de nu va crede doară cine,
Să vie la București cu mine.

Țiganii se bat cu cireada de boi (IX,5)

De așa avea gâtul de vițel și piept
De oțel — iar glasul de bou de baltă,
N'ăși putea eu versul să-mi aiept
Să cânte potrivit bătaia naltă,
Care norodul murg aici fece
Și — spun drept — că puterea-mi întrece.

Acum la rândul dintăi bătaie
 Se începuse groaznică și tare,
 Tandaler cu ochii închiși taie
 Înspre toate părțile — și îi pare
 Că el cu a sa vitează spată
 Oboară tot câte trei odată.

Toți țiganii acum oșteau* de aproape
 Și închizând ochii dau bărbătește,
 Unul mergând orbiș cade în groape,
 Altul tot dă și nu nimerește,
 Iar mulți neștiind cum și unde sunt
 Se treziră prăvăliți de pământ.

Spre nenoroc țiganii dăduse
 Peste cireada de boi îndrăcită,
 Care cu răpezie nespusă
 — De diavoli fiind povățuită —
 Așa lovi pre dânșii cu iuțime,
 Incât prăvăli multă țigătime.

Tandaler gândind că-i oaste, foarte
 Vitejește în vârtea arma în mână
 Și acum își uitase și de moarte,
 Când iacă răsturnat în țărână.
 Intr'o clipită el se trezește,
 Măcar că bătea voinicește.

Era un taure dela Moldova
 Căruia Tandaler tocma în frunte
 — Dând orbește — i-au fost croit slova;
 Iar taurul în coarne crunte
 Apucând îl svârli cătră stele,
 Cât gândeai că-l duc niște iele.

*) oșteau : se băteau.

Dracul poartă vina [X,1]

In zadar omenirea se plânge
 Cum că a toate groaselor smintele
 Dracul poartă vină, care împinge
 Pe om la strâmbătate și rele,
 Că cercând lucrul în amănunt și bine,
 Întâia pricină din om vine !

Dață nu ar dare omul ascultare
 La întâia cercare dimonească, —
 Iadul cu toată ceata sa mare
 Nu ar nimeri doar' să-l biruiască ;
 Dară noi lucrăm din voie adinsă
 Și totuși zicem : dracu mă împinsă.

Chieful boierese [X,5]

Ședeau prejur de așternută masă
 Coconițe, Coconi și Cocoane ;
 Toți fiind cu mințile voioase
 La glas de cetere și canoane ;
 Incoace, încoalea sburau închinată
 Pâhare pline de sănătate.

Iar Hriza, cântărețul măiestru,
 Care în ospețe și pre la mese,
 Când arma celui Marte buiestru
 Cu stihuri nalte cânta și alese,
 Când pre fiul Venerei frumoase
 Cu viersuri line și mângâioase

Tot el desfăta și această dată
 Cu cântece line simțitoare
 Boierimea la masă adunată,
 Dragostele cântând sburătoare.
 Iar tânără cocoană îi adântă
 Și zice : „Pe Arghir, Hrizo, ne cântă !”

Iar cântărețul tocmindu-și strune
 Așa pășirea începu duioasă :
 O ! cine (cum se cuvine) îmi va spune
 Patima voastră, o pereche aleasă ?
 Libovul Ilenei către tine
 Și dorul tău pentru dânsa, Arghire ?

Satana la mânăstire [XI,2.]

Ei dar ian așteaptă, Muză... îmi pare,
 Că mai am uitat ceva de-a spune
 Despre al Iadului Impărat mare,
 Cel cu schiptru în mână de tăciune,
 Zvârlindu-se el așa departe,
 Cine știe?... doară i se 'ntâmplă moarte !

După ce Satana din căzută
 Aspră ce făcuse, abia se scoală,
 Acum gândul de bătaie își mută,
 Rușinându-l nebuna sa fală ;
 Deci nefăcând la cineva știre
 Merse pe ascuns într'o mânăstire.

Știind el acu de multă vreme,
 Că frații călugări în chilie
 Au primit pizma fără a se teme ;
 Iar pizma, iubita lui fiie,
 A născut acolo dimpreună
 Fățaria și vrajba nebună.

Luând chip de tânără copilă,
 Stete fățarnic la portiță,
 Rugându-se de ajutor și milă
 „Fiind eu — zise — de bună viță,
 „Turcii păgâni, năpădind ascară,
 „Frați, surori și părinți îmi tăiară,

„Numai eu scăpai nenorocită
 „Prin a întunerecului scutință
 „De foame și trăpăd obosită;
 „Toată noaptea cu mare silință
 „Rătăcind mă învârtii prin pădure
 „Până sosii la aceste ziduri sure.

„Deci dacă aveți inimă creștină,
 „Scăpați-mă de moarte și urgie,
 „Dați-mi să mor încai fără vină,
 „Decât încăpând eu la robie,
 „Să-mi pierd curăție și viață.
 „Ah ! Jalnică soartă scârbeață !”

Cu lacrimi aceste, mincinoasă
 Vorbea suspinând; iară monacii
 Privind la dânsa, acum își uitasă
 Mătăniile, ceasuri și condacii !
 Căutau la părul slobozit pe spate
 Și la pieptul gol de jumătate.

Înțelegând bătrânul părinte,
 Egumenul Gherontie, îndată
 Porunci să îi o aducă înainte
 Zicând, că măcar că este fată,
 Totuși sloboade întâmplări de aceste
 Pravila, — să intre în chilii neveste.

După ce de-amăruntul ascultată
 Fu copila, bătrânul o duse
 Intr'o chiliuță singurată
 Și porunci, ca nime să nu se
 Cerce a se băga din călugărie
 Fără știrea lui în cea chilie.

O, de ai ști, pe cine închizi aice,
 Drăguțe Gherontie ! — Câte ciude
 Te-ar impresora !... Și ce ai mai zice !
 Inșă acuma ași pofti eu un jude

Cu minte și fără de părtinire
Să meargă cu mine la mănăstire,

Ca privind la frumoasa copilă,
Insuși, după drept să hotărască :
Oare putea-va scăpa de silă
Și de puterea călugărească
Întreagă și cu totul curată
Această fetiță împelițată ?

Eu zic că nu.... Și cum se arată,
Din poveste, nu zisei minciună !
Dar cine ar fi socotit vre odată
Judecând cu socoteală bună,
Ca diavolului să vie în fire
A se băga în sfânta mănăstire !

Ajunge atâta că cuconița
Imprilostită — așa e bunișoară
Cât, de nu ar fi sosit măgărița
Ducând pe sfântul înapoi iară
Tocma pe aci, — călugării doară
Pentru dânsa ar fi fost să se omoară.

După ce în osebită chilie
Bătrânul pe fetișoară închise,
Fiindcă era după chindie,
Fieși-care ceasurile își zise ;
Și după multe ploște golite
Toate genele fură adormite.

Dară când fu pe la miază-noapte,
Vicleanul nevăzut pretutinde
Umblă și fiește-cărui șoapte
In vis pofte rele, și îl incinde* :
Pătrunzând din chilie în chilie
Și invitându-i spre necurăție.

*) incinde : aprinde.

Feluri de închipuiri lunecoase
 Bieților monaci aduce în minte
 — Ce nu se cuvin la cei cu rase —
 Trezindu-se fieși-care simte
 O nedomolită rea pornire
 În trupul său, fără de a sa știre.

Gorgonie unul mai cu îndrăzneală,
 Care mai la trei oce aseară
 De vin sorbise, curând se scoală
 Venindu-i în minte cea fecioară,
 Și negândind multe cu osârdie
 Aleargă la poprita chilie.

Pe întuneric orbecând păsește
 Numai în degete; nici cutează
 A răsufla; iar dacă sosește
 La dorit uștor, oh! cum sălțează
 Inima lui sub pieptul fierbinte!
 Cum fierbe sângele în vine sfinte!

Intâiu mâna pe vârtej lin pune
 Și cearcă de nu-i ușa încuiată...
 Ce noroc!... făr' de încuieciune
 Află chilia, deci se îmbărbată
 Și nesimțit pân' la pat se trage,
 Că acest fel de poște dau curage.

Pe întuneric și fără lumină
 Pipăe, cearcă cu râvnă mare,
 Desfătata lui Adam grădină
 Pretutindine; și într'acea stare
 Nimeri sub călduțile poale
 Mai pe urmă de cevaș viu și moale.

Copila se face că nu simte
 Și foarte greu somnul are,

Dară nici cuviosului părinte,
 Mult îi pasă de-a ei deșteptare,
 Că acum era peste gard să sară,
 De nu auzia scârțîind uscioară.

Un tropot de om ce pe furiș vine
 Oblici Gorgonie săracu ;
 Dar fiind el inimos în sine,
 Cât nu s'ar fi temut nici de dracu,
 „Care ești? — om, diavol, sau nălucă?”
 Strigă și într'una de piept apucă.

Gherman, chelarul era, pe care
 Il dusesese la poprita chilie
 Tot aceiași poftă și 'ntâmplare ;
 Gherman la răspuns mult nu se îmbie,
 Ci îndată îi răspunde cu o pălmită :
 Iară diavolul îi întărită.

Tocma și Partenie sosește
 Și deschizând ușa peste dânși
 — Pe întunec mergând — lovește ;
 Până-s ceștia în bătaie cuprinși
 Iacă Stefan, Iosafat, Nichita,
 Pe unul, după altul îi aduce ispita.

Gorgonie pe chelar supusese
 Și acu se începea deascărmânata,
 Un altui tufoasă barbă țese ;
 Nichita era cu pumnul gata,
 Când lovindu-se de niște lade,
 Cât era, peste Gorgonie cade.

Chelarul apucând răsufare
 Atunci se svârcoli cu putere
 Și abia se înciripă în picioare,
 Dă să fugă, și spre ușă mere,

Dar bucește în cap ca și un berbece
Pe Josafat, ce căzu pe spate
Și începu cu picioarele a bate.

Gherman întinde mâna să vază
Cine iarăși lui în drum se pune
Și pe Stefan de piept împumnează,
Cesta se trage cu îmbieciune,
Dar cela, țiindu-l strâns, nu lasă,
Pentru că foarte se mânieasă.

Gorgon pe Partenie săracu
Nădușia; iar unul de gușă
Sugruma pe Stefan și bolea cu
Josafat, dându-și cu ceafa în ușă,
Amețit căzu, gândea că moare,
Că numa zvârcolea din picioare.

Așa stau lucrurile, când, iacă,
Ușa fără de veste crapă
Și chilia în lumină se îmbracă;
Vede bătălia cea sureapă
Bătrânul Gherontie și se miră,
De unde toate aceste se scorniră.

„Bogorodită, spasinas” zise
O, fiilor, dar ce e aceasta?
Intr'aceia fecioara se trezise
Dar tot zăcea tinsă ca nevasta.
Se făcea ca când ar fi înspăimată
Și de sine cu totul uitată.

Bătrânul într'astă nerânduială
Nu știa ce întâiu are de a face:
Ori să acopere a femeiei scandală,
Ori pe frații bătăieși să împace.
Deci lung stete cu minte îndoită
Și ochii înfiți la fata golită.

Tocma pe acoloa în acea minută
 Sân-Spiridon, întorcând acasă,
 Trecea, care comedia slută
 Văzând — pe de-asupra lor trase
 Cu degete sfinte un semn de cruce,
 De care pier toate năluce.

Și iată, o minune! Fata pierе
 Ca năluca din ochi... iară frații
 Parcă nu ar avea nici o putere
 Slăbesc din mâni; și resturnații
 Se scoală, mirându-se de aceasta,
 Iar mai vârtos, cum peri nevasta.

Toți cu Gherontie împreună
 Cunoscură, cum că a fost ispita
 Satanei pre dâșii, de samă bună, —
 Mai vârtos că fratele Nichita
 Povestea, cum că dracul nu odată
 I s'a arătat în chip de fată.

Vlad la luptă [XI,3.]

Cum râul de munte primăvara,
 Când în pripă neaua se topește,
 Dintru nălțime urnind povara
 Apelor, se varsă și bujdește,
 Toate îneacă, surpă și prăvale
 Și nu e cine s'o oprească 'n cale.

Așa Vlad neînvinsul se repede
 Cu cetele sale nespăimate,
 Frânge, taie, ce 'nainte vede,
 Surpă, răstoarnă, calcă, străbate,
 Și nu e virtute, nici tărie,
 Să 'l contenească, sau drumul să-i ție.

Guliman își râde de Vodă și de Boieri [XII,2.]

Dar cât trăiești, de barbă căruntă
 S'ascuți și de cei copti la minte,
 Ca și de nunul mare la nuntă;
 Căci zicătoarea veche nu minte:
 Cu fată tânără te logodește,
 Iar de sfatul tânăr te ferește !...

Care a pățit multe, știe multe !
 Pe un bătrân ce a dus lungă viață
 Trebuie zău tinerii să-l asculte,
 Dar tinerimea noastră sumeață
 Nu vrea să audă de sfaturi bune,
 Și tot împotriva lor se pune.

Așa fu și cu țigani, care
 Buna lui Drăghici învățătură :
 „Să nu crează la măcar ce arătare,
 „Că nu din toată pânea prescură,
 „Nici din tot lemnul se face cruce”, —
 Să urmeze nu se putură aduce.

Pentru aceia Drăghici avu dreptate,
 Că ieși din sfat și merse acasă :
 Cum auzirăți în cele cântate
 Mai nainte; — Guliman rămasă
 Tot sfătuind gloatei bărbătește;
 Și acest chip și dispută și grăiește :

„Adevărat ! că a râdere îmi vine,
 Când aud, că a stăpâni într'o țară
 Este lucru greu ! — Din ce pricine?
 Au doară pentru că îi o povară
 Care să nu o poată sprijinire
 Țigăncasca noastră slabă fire?

„Spuneți-mi rogu-vă ! Ce greutate
 Are un Vodă ? — Eu voiu desvolbi-o !
 Intâiu : doarme ca și noi pe spate,
 Sau cum vra, pân ce să face ziuă,
 Apoi sculându-se bea și mîncă
 Sau își razimă capul în brîncă :

„De-aci jalbe și cereri ascultă
 Și le hotărăște cum pricepe,
 Făr de a-și rupe capul cu multă
 Invățătură, ce nici îi încape
 Lui îi mintea cea domnească, de alte
 Grijii mai cuvioase și mai nalte

„Precum sunt : biruri și împlinele
 Și alte a Domniei venituri grase,
 Aceste sunt mai toate a-lor cele
 Osteneli și greutăți povăroase ! —
 Intr'altel' apoi, cum socotește
 Și îi vine în minte, așa poruncește.

Și aceasta o zice Drăghici povară ?
 Dar eu vă zic, că a scobire o covată
 Este o meșterie mult mai rară
 Și mult mai grea, decât în polată
 Pe divan șezând a porunci : „Eu !
 „Cutare, din mila lui Dumnezeu,

„Poruncesc aceasta cu tărie !”
 Și cum știți voi înși celelalte
 Iară încât e pentru boierie,
 Grijile acestor tocma nu-s nalte !
 Să mă bată Dumnezeu deacă
 Ajunge tot lucrul lor o fleacă !”

„Bine zici, Dumnezeu să te custe !
 Gulimane !” — strigă din mulțime

Gogul — „căci nădragi largi, dar înguste
 Socoteli mai toată boierime
 Are. — Ii cunosc eu din rădăcină :
 Așa sfânta Vinere mă țină.

Toată ziua cu ciubucul în gură
 Pe divan stârvesc, iar câte odată
 Totuși a plesni în palme se îndură
 Și a chiema pe un argat sau argată :
 „Bre, cioară, măi ! — strigând plin de rânză —
 „Spune, caii la butcă să prinză !

Moartea lui Tandaler [XII,6.]

Aceste zicând trupu-și îndreaptă,
 Se scutură și întinzându-și brațe
 Cearcă mai cu stânga, mai cu dreapta,
 Puterea ; și pare că se învață,
 Apoi ca și când cevaș se-ar încrede,
 Hotărît spre Tandaler purcede,

Ce pe mulți acu morții deduse,
 Nice îi mai sta nimene împotrivă ;
 Nenorocul în cale îi aduse
 Pe Buta cel cu minte ponivă ;
 Cestui Tandaler mândru strigă :
 „Feri, de ți-e să mai mânci mămăligă !”

Atunci Bumbul de înapoi sosește,
 Și chibzuindu-și treaba sa bine
 Din toată sila se repezește
 Pitindu-se cu capul, și vine
 Lui Tandaler tocma între picioare,
 Dându-i o cumplită berbecare.

Viteazul se răsturnă pe spate,
 Iar Purdea strigă în gura mare :
 „Dați acu, fraților, pe apucate,
 „Că iaca zace Tandaler cel tare !”
 Și așa-l toacă cu ciocanul în frunte,
 Cât îi porniră lacreme crunte.

Totuș el, cea de pe urmă putere
 Culegând în sine, se ridică,
 Dară vârtutea din trup îi pierde
 Și iară îndărăpt pre pământ pică ;
 Atunci lovituri nenumărate
 Vin pe el de prăjine și boate.

Capul lui mai mult nu se cunoaște,
 Și totuși mânia neînsetată
 Nu se poate în deajuns a se paște
 Pân' ce sosi a lui Tandaler ceată ;
 Atunci trupul tot zdrobit lăsară
 Și care în cotro se împrăștiară.

CUPRINSUL

	Pag.
Tiganiada lui Ion Budai-Deleanu	3
Schiță Biografică și Bibliografică	7
Părerii critice despre Tiganiada	9
Subiectul Poemei	11
Rezumatul Tiganiadei pe Căntece și Capitole	12
Prologul	29
Epistolia închinătoare	31
Din Tiganiada :	
Invocația Muzei	37
Vlad Tepeș	38
Vin Turcii	40
Defilarea cetelor țigănești	40
Țiganii cer oameni de pază	45
Vlad și Turcii	46
Parpanghel plânge pe Romica	47
Sfinții îl ajută pe Vlad	47
Becicherec se luptă cu Balaurul	51
O zicală	54
Țiganii păcăliți de Vlad	55
Satana răsvrătitul	59
Puterea aurului	62
Trecutele zile de vitejle	63
Țiganii se bat cu cireada de boi	66
Dracul poartă vina	68
Chieful boieresc	68
Satana la mănăstire	69
Vlad la luptă	75
Guliman își râde de Vodă și de boieri	76
Moartea lui Tandaler	78

VERIFICAT
2007

VERIFICAT
1987

VERIFICAT